

**BUDOWA ELEKTROWNI JĄDROWEJ –
TECHNOLOGIA , FINANSOWANIE,
BEZPIECZEŃSTWO I ZARZĄDZANIE PROJEKTEM**
Poznań, 23 kwiecień 2018 r.

**Bezpieczeństwo pierwszej polskiej
elektrowni jądrowej**

Dr inż. A. Strupczewski, prof. NCBJ

Przewodniczący Komisji Bezpieczeństwa Jądrowego
Narodowe Centrum Badań Jądrowych

Główne źródło zagrożenia w EJ – produkty rozszczepienia w paliwie jądrowym

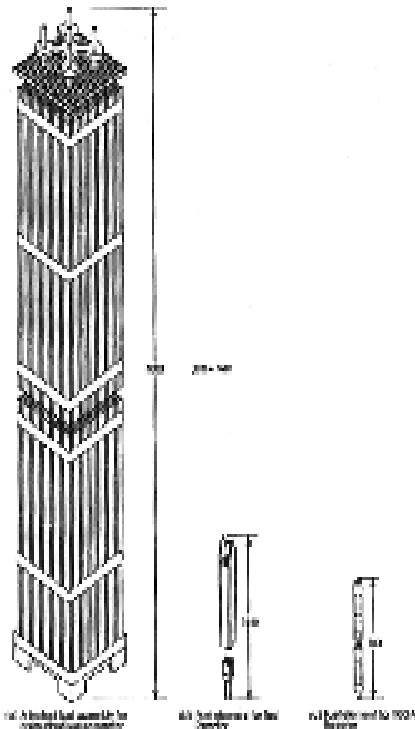
Energia jądrowa daje energię – ale i radioaktywne produkty rozszczepienia.

Paliwo – to pastylki UO₂, o średnicy 10 mm, tworzące pręty cylindryczne o wysokości 3-5 m i zamknięte w koszulki ze stopu cyrkonu, odporne na temperatury do 1200 °C.

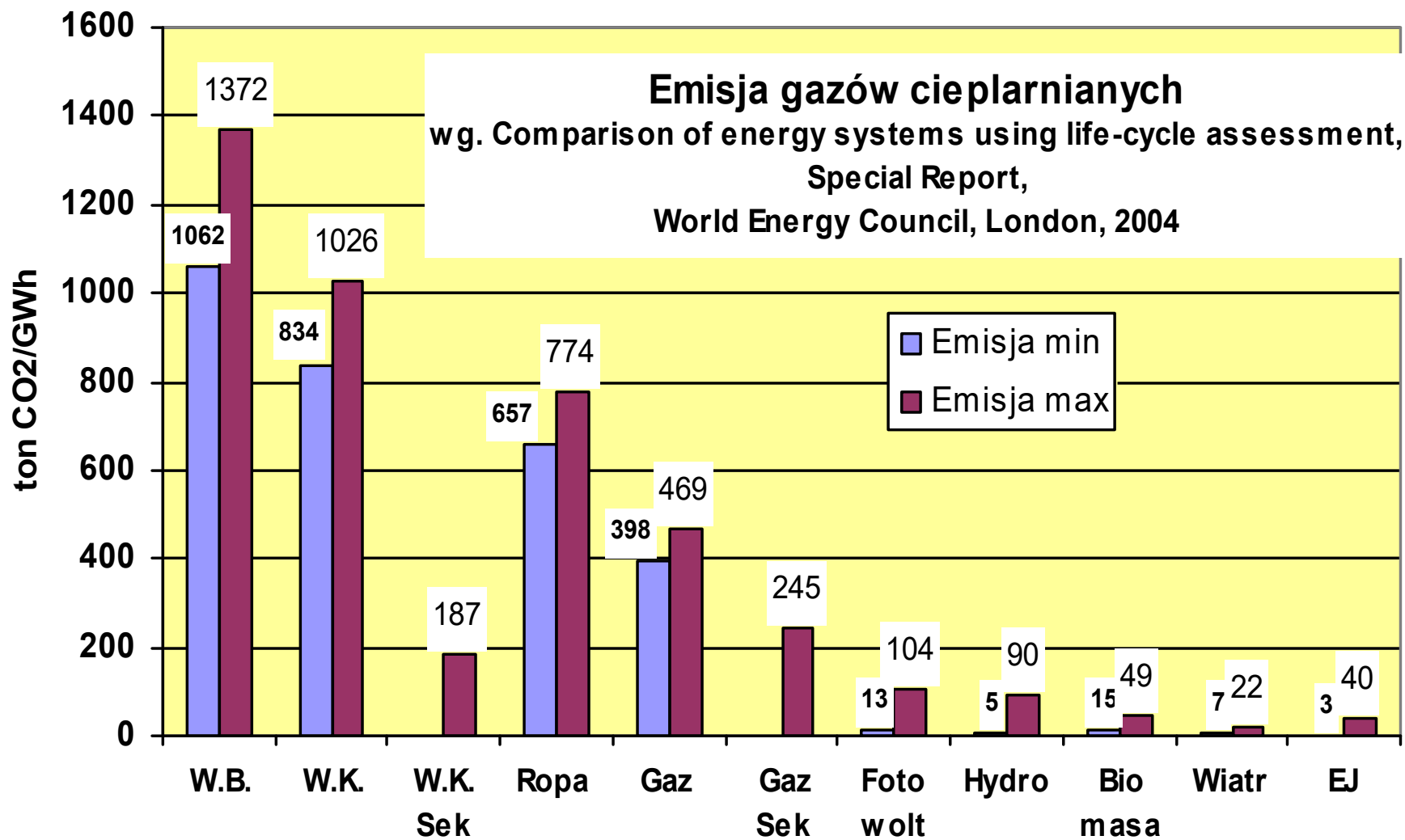
Ciepło odbiera woda o temperaturze 300 - 340°C

W temperaturach 300-400 oC produkty rozszczepienia pozostają w całości w paliwie.

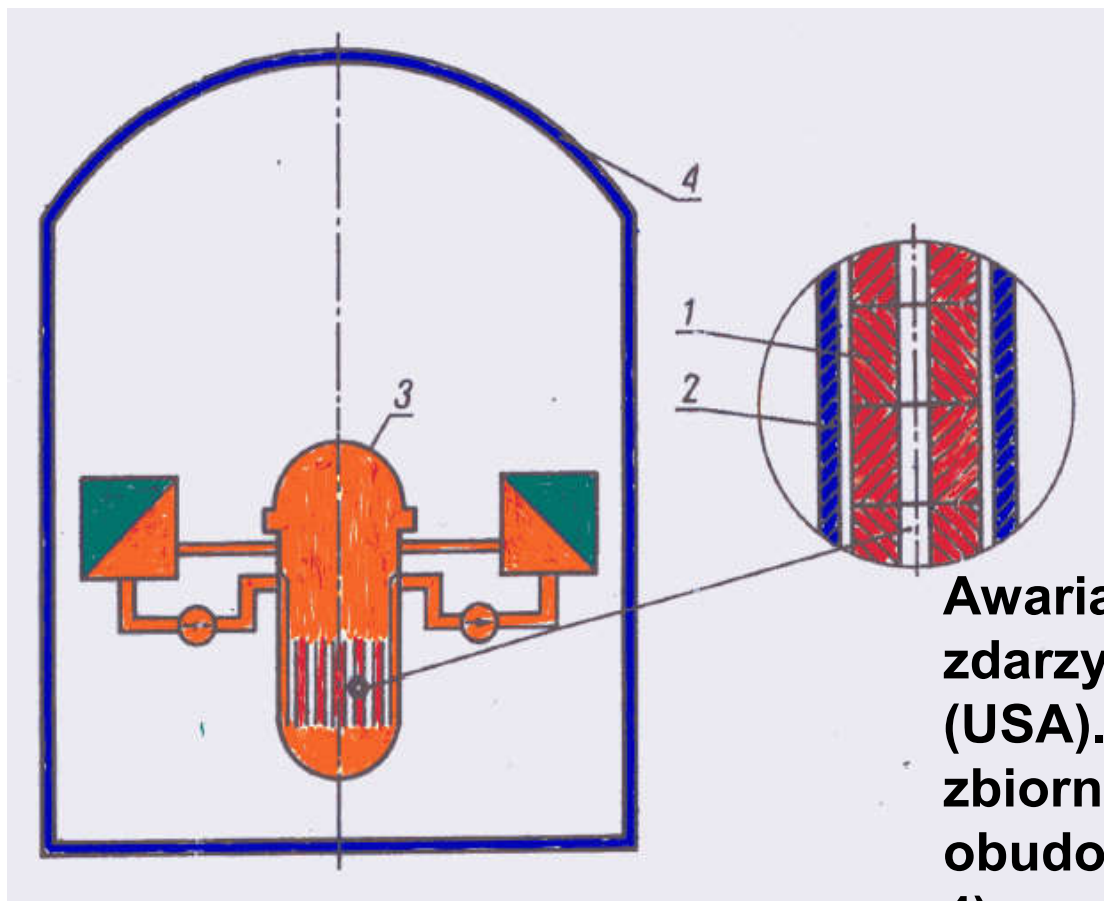
Jak długo paliwo jest chłodzone skutecznie wodą – nie ma istotnego zagrożenia radiologicznego poza EJ.

Rola EJ w walce z CO2 wg bezstronnych ocen Światowej Rady Energetycznej

Układ wielu barier - bezpieczeństwo zachowane w razie utraty dwóch, a nawet trzech z nich.

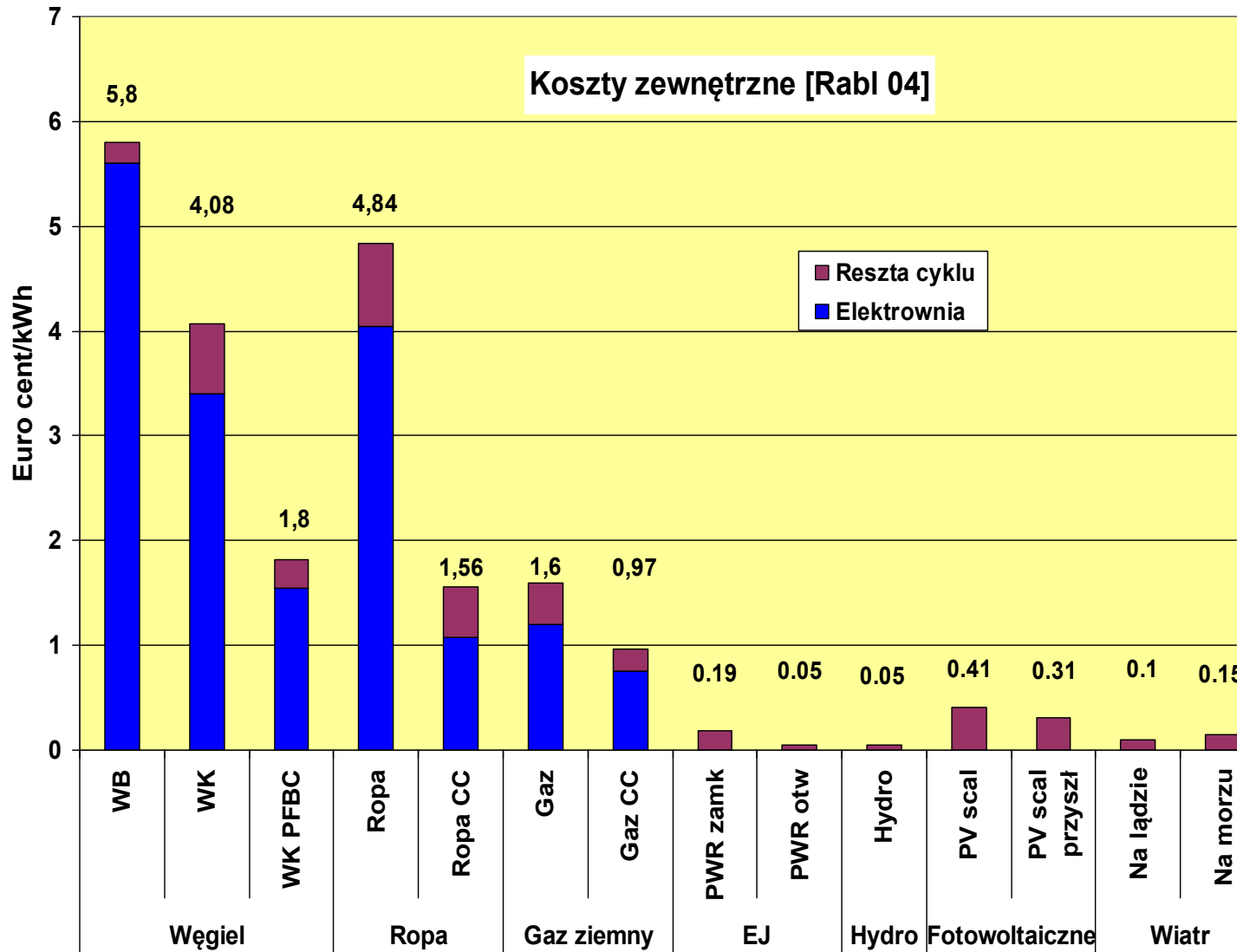
Układ barier w EJ:

1. Pastyłki paliwowe,
2. Koszulka cyrkonowa,
3. Zbiornik reaktora,
4. Obudowa bezpieczeństwa

Awaria ze stopieniem rdzenia zdarzyła się w reaktorze PWR w TMI (USA). Utracono bariery 1 i 2, ale zbiornik reaktora (bariera 3) – i obudowa bezpieczeństwa (bariera 4) pozostały szczelne

Awaria w TMI nie spowodowała żadnych szkód zdrowotnych

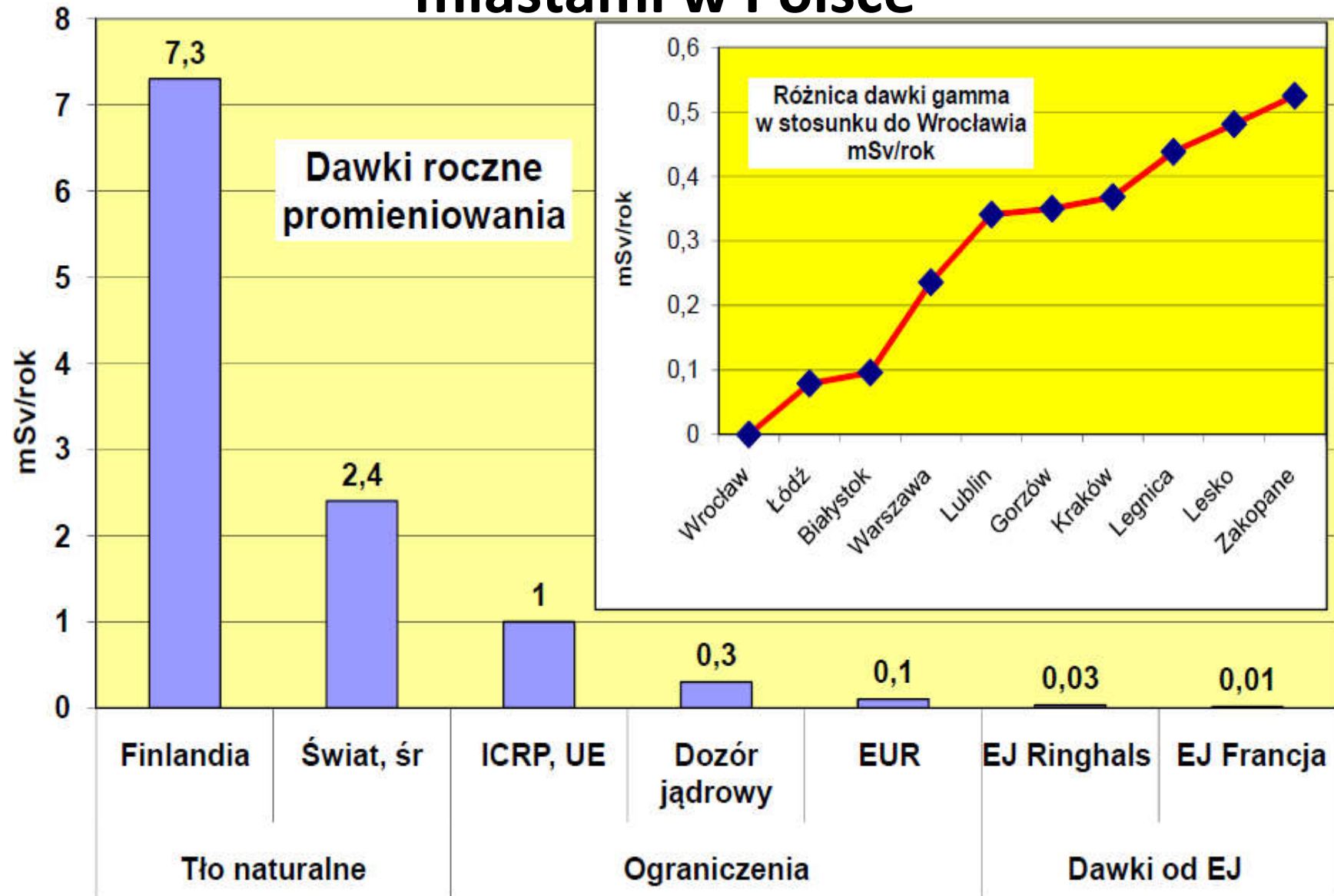
Skutki zdrowotne wytwarzania elektryczności z różnych źródeł w UE-15 [Rabl 04]

Straty zdrowia przeliczone na pieniądze – wyniki programu ExternE

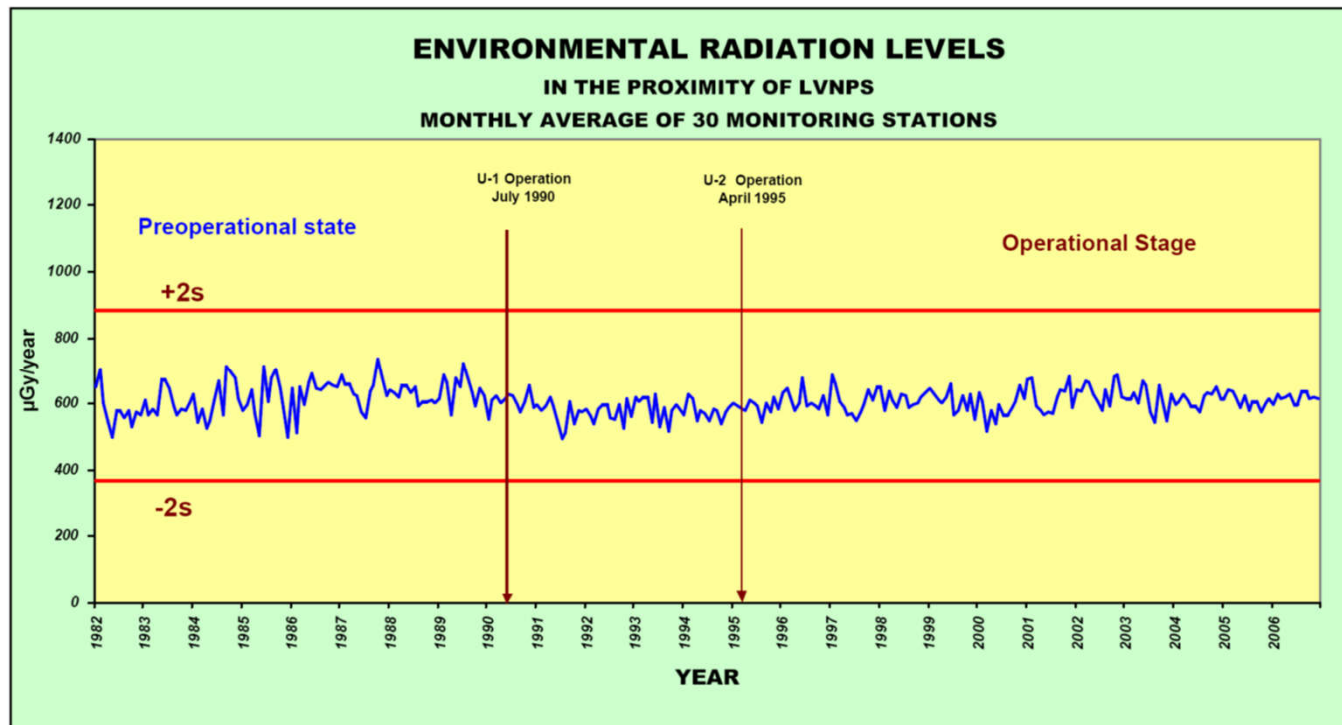
PFBC- spalanie w złożu usypanym pod ciśnieniem, CC- cykl kombinowany, PWR otw. – cykl paliwowy otwarty, PWR zamk. - cykl paliwowy zamknięty

Dawki od EJ mniejsze niż różnice między miastami w Polsce

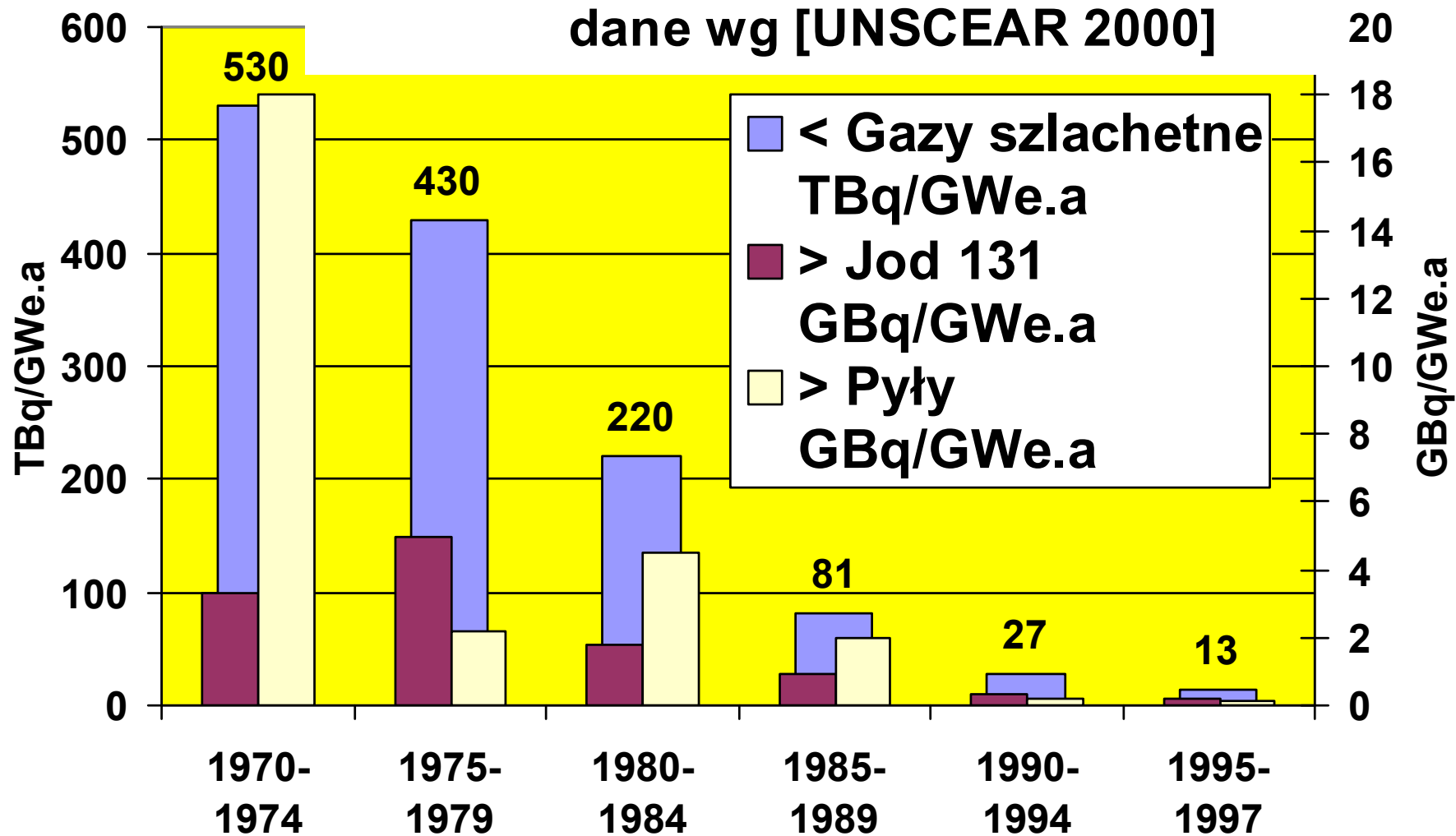
Czemu dawka od EJ Rinhals na poprzednim rysunku była większa od średniej?

Ta zwiększona moc dawki to efekt awarii przepalenia elementu paliwowego. Jak widać, nie jest to katastrofa – moc dawki pozostaje poniżej zaleceń energetyki europejskiej (European Utilities Requirements), znacznie poniżej wymagań dozoru jądrowego i dużo niżej niż wynoszą wahania tła naturalnego między miastami w Polsce.

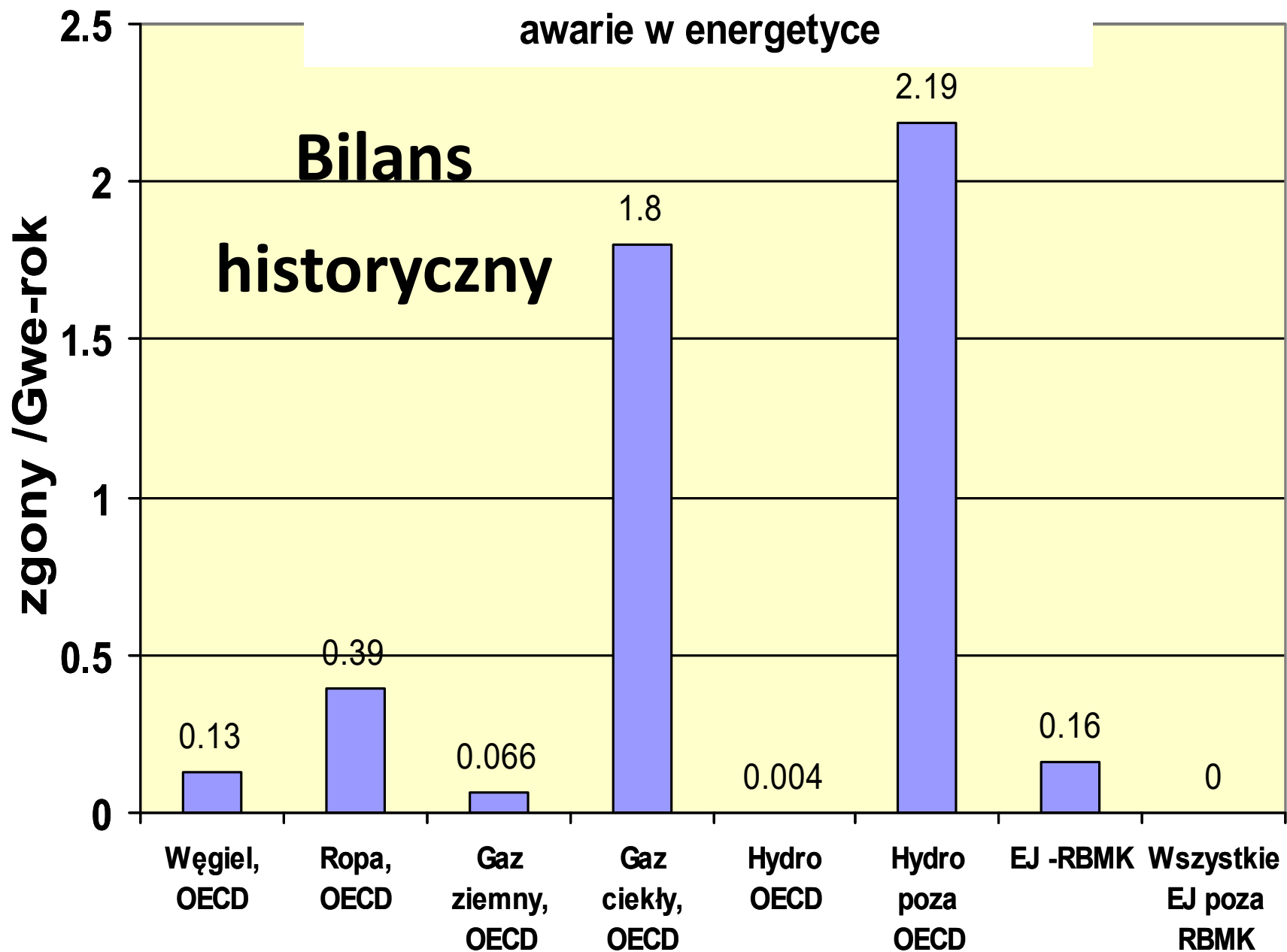
A uruchomienia elektrowni nie daje się zauważyć na wykresach przykład - wykres radioaktywność i powietrza EJ Laguna Verde.

Emisje z reaktorów PWR na jednostkę energii, dane wg [UNSCEAR 2000]

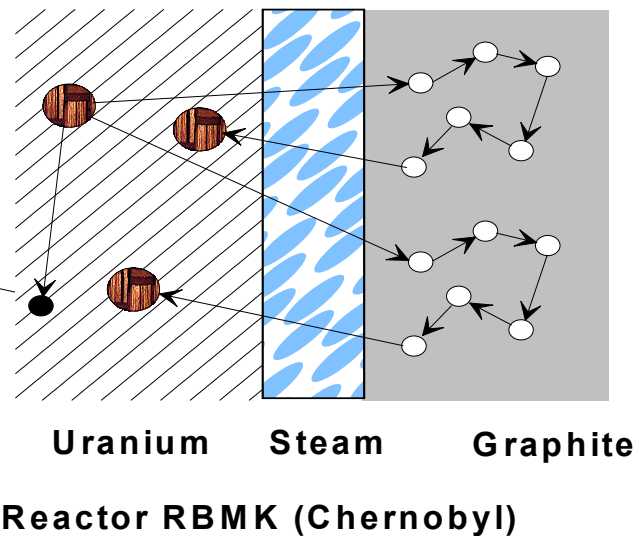
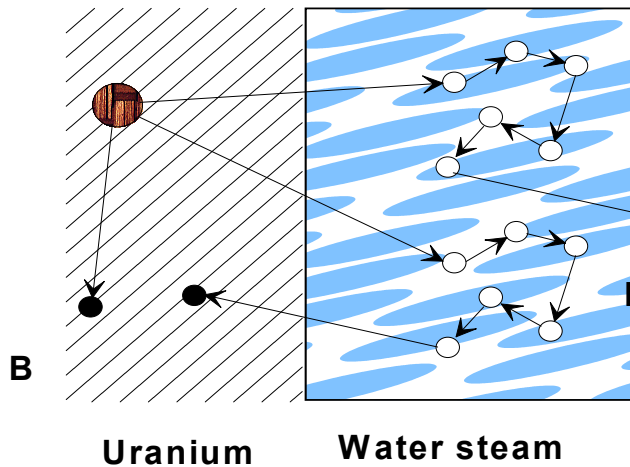
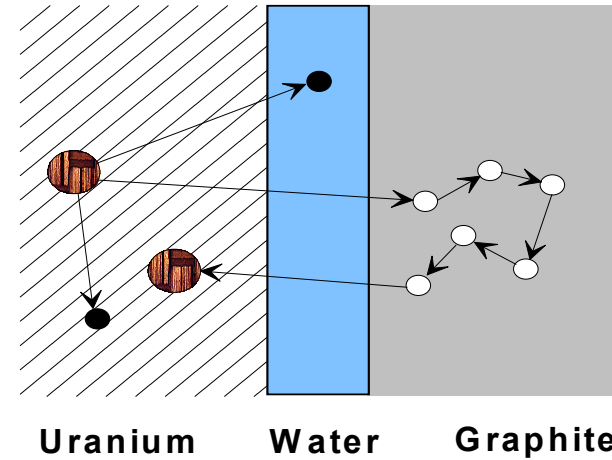
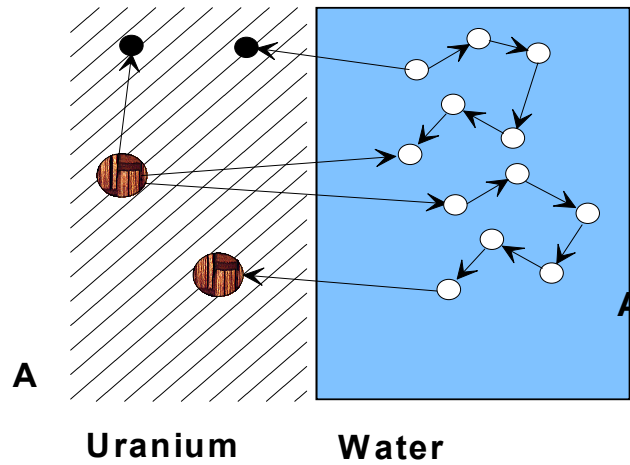
Wczesne zgony spowodowane przez ciężkie awarie w energetyce

Współczynnik mnożenia neutronów

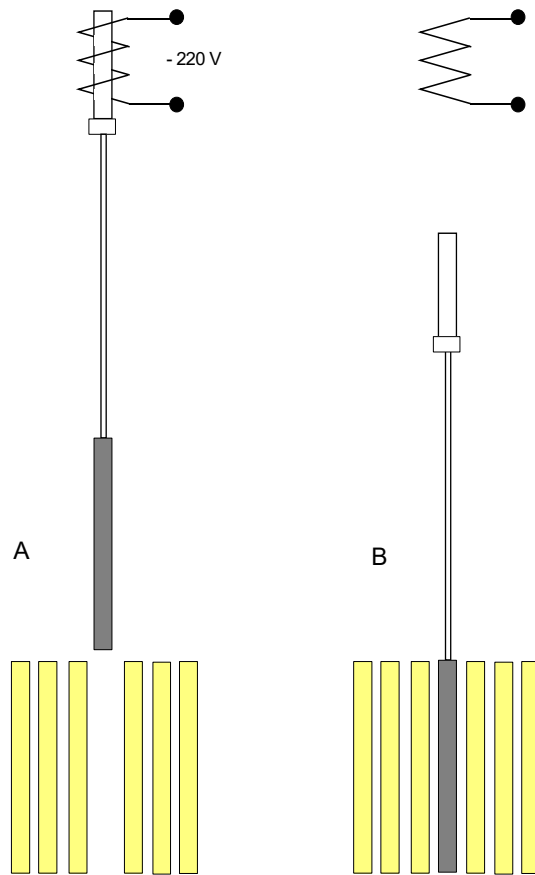
Reaktor wodny- przy grzaniu wody moc maleje

Reaktor w Czarnobylu- przy grzaniu moc rośnie

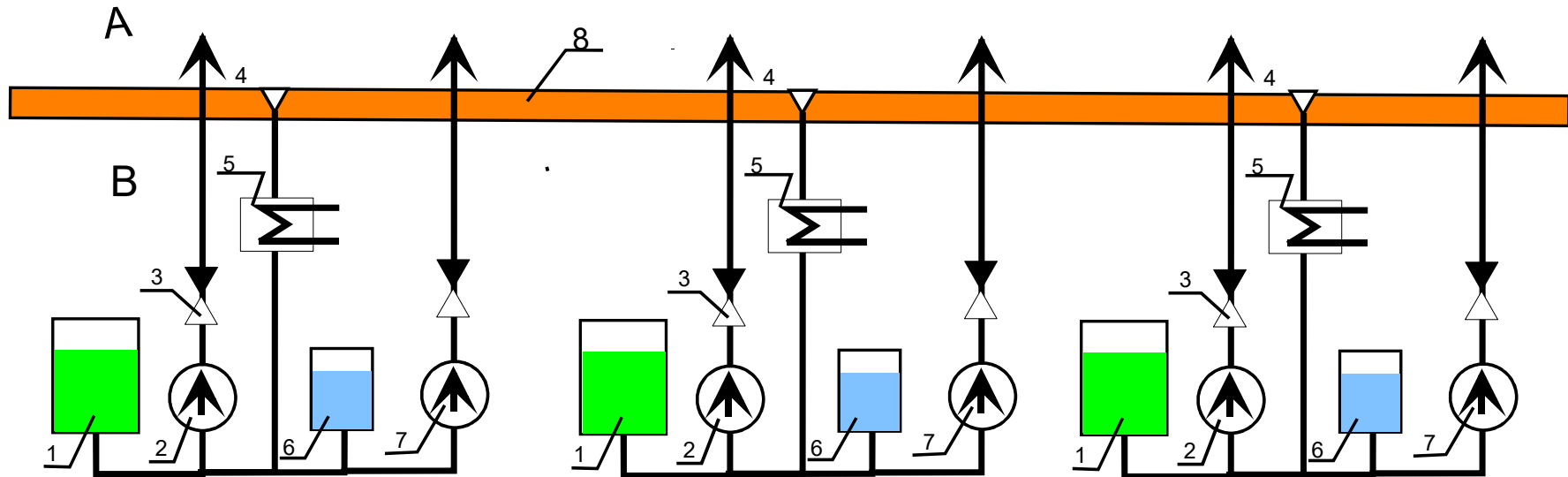
Reactors PWR and WWER

Naturalne cechy bezpieczeństwa EJ – wykorzystanie siły ciężkości

- Wykorzystanie sił przyrody by uzyskać maksymalną niezawodność układów bezpieczeństwa
- Podczas normalnej pracy pręty bezpieczeństwa wiszą nad rdzeniem, utrzymywane w górze przez elektromagnesy.
- W razie awarii, lub utraty zasilania elektrycznego, pole magnetyczne znika i pręty spadają do rdzenia pod wpływem siły ciężkości.

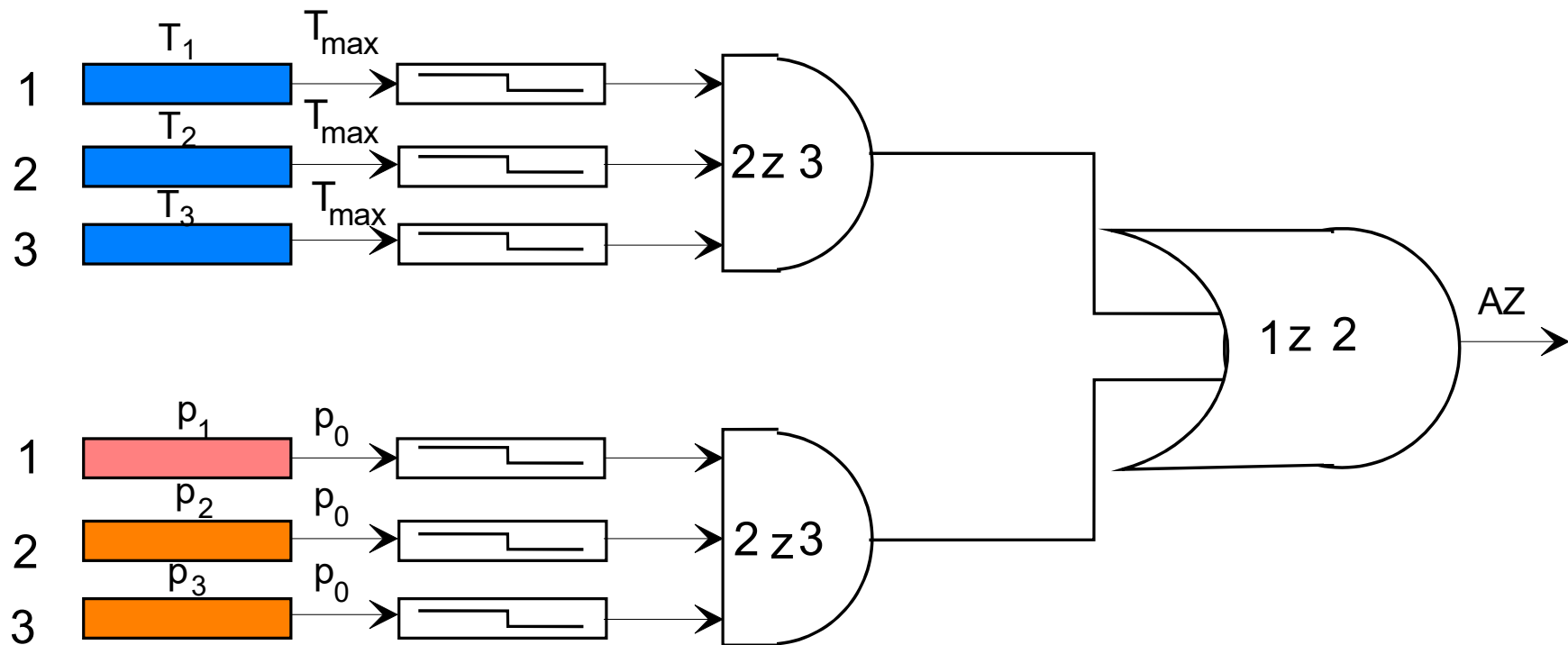
Rezerwowanie z nadmiarem dla układów ważnych dla bezpieczeństwa

Aktywny układ awaryjnego chłodzenia rdzenia (UACR).

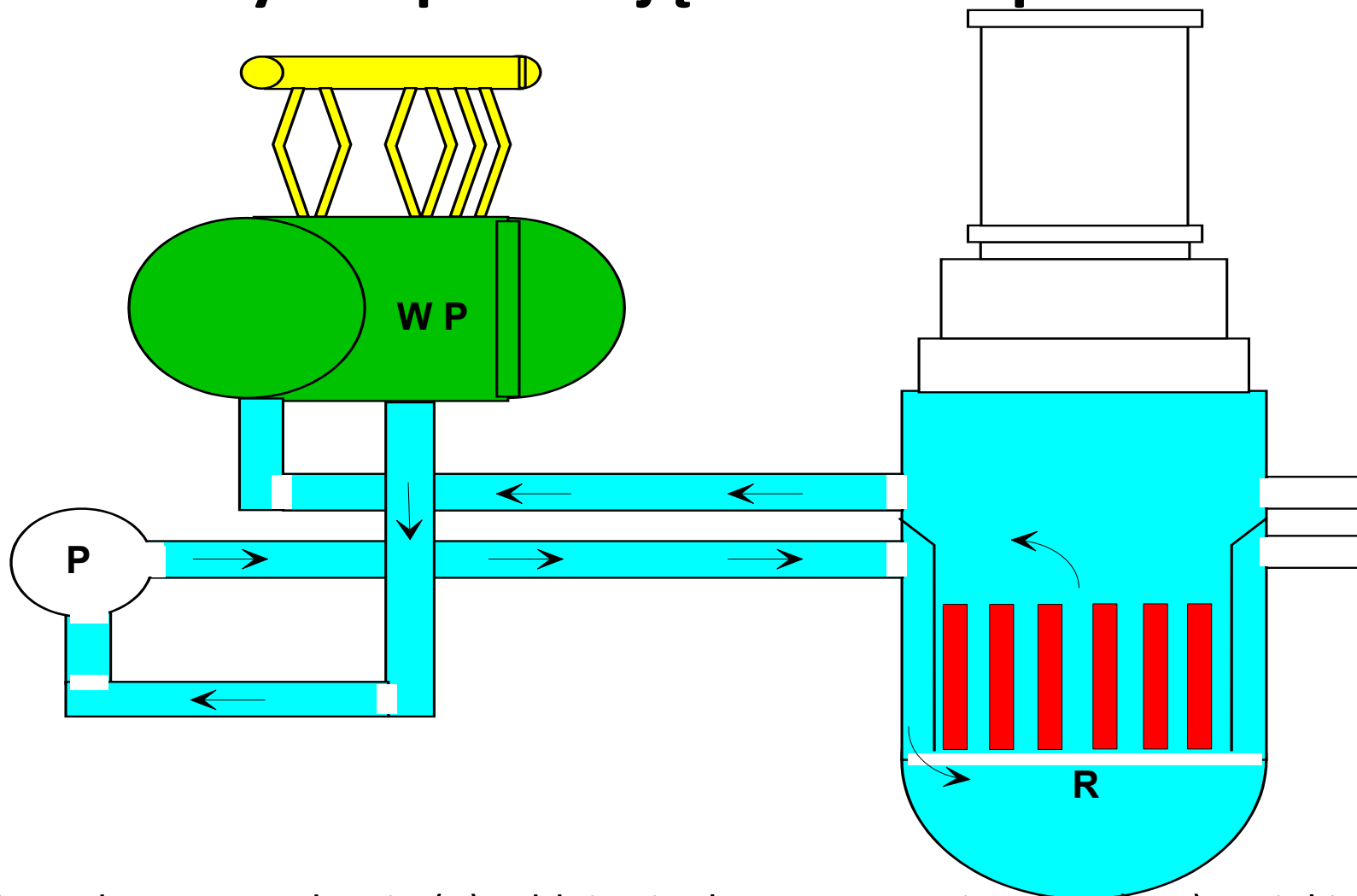
A – obszar wewnątrz obudowy bezpieczeństwa, B – obszar poza obudową bezpieczeństwa, 1 – zbiornik UACR, 2 – pompa niskociśnieniowa UACR, 3 – zawór zwrotny, 4 – miska ściekowa, 5 – wymiennik ciepła, w którym ciepło powyłączeniowe przejmowane przez UACR jest przekazywane do układu wody technicznej, 6 – zbiornik UACR o wysokim stężeniu kwasu borowego, 7 – pompa wysokociśnieniowa UACR, 8 – ściana obudowy bezpieczeństwa.

Różnorodne sygnały stosowane do awaryjnego wyłączenia reaktora.

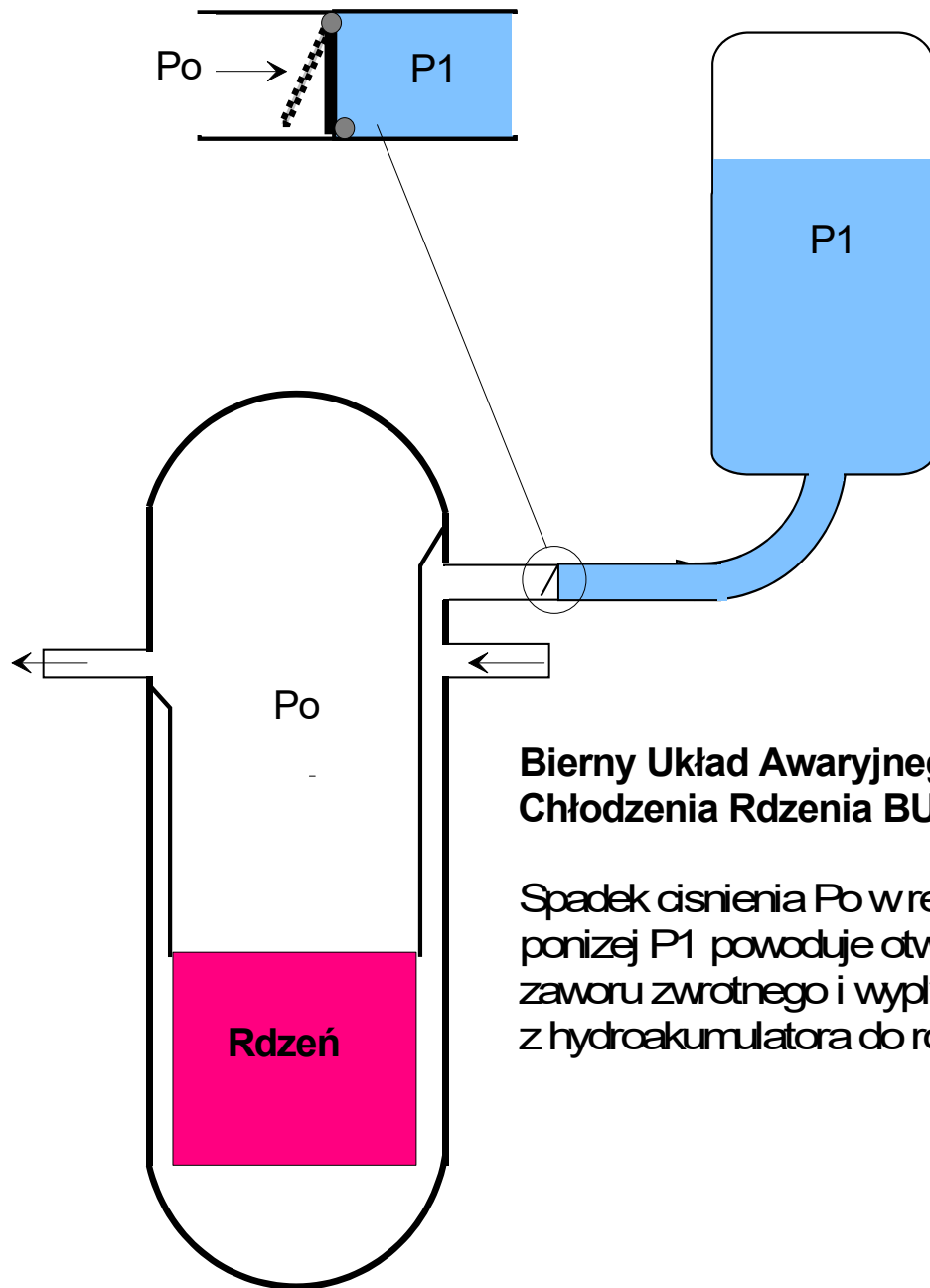

Jeśli dwa z trzech czujników temperatury wykażą przekroczenie progu, reaktor zostanie wyłączony. Aby jednak zapewnić różnorodność, podobny układ sygnałów działa w oparciu o pomiar ciśnienia.

Prawa fizyki zapewniają odbiór ciepła z rdzenia.

Woda podgrzana w rdzeniu (R) oddaje ciepło w wytwornicy pary (WP). Dzięki różnicy poziomów WP i rdzenia reaktora **konwekcja naturalna wystarcza** do odbioru mocy powyłączeniowej bez potrzeby uruchomienia pompy (P).

Bierny Układ Awaryjnego Chłodzenia Rdzenia BUACR.

Spadek ciśnienia P_0 w reaktorze poniżej P_1 powoduje otwarcie zaworu zwrotnego i wypływ wody z hydroakumulatora do rdzenia

Różnica ciśnień zapewnia zalanie wodą rdzenia

Póki rdzeń jest chłodzony, póty reaktor jest bezpieczny.

Przykład wykorzystania różnicy ciśnień do zalania rdzenia wodą w przypadku awarii utraty chłodziwa. Zawór zwrotny otwiera się samoczynnie, gdy ciśnienie w reaktorze spadnie poniżej ciśnienia w hydroakumulatorze.

Ostateczna bariera chroniąca otoczenie EJ – obudowa bezpieczeństwa

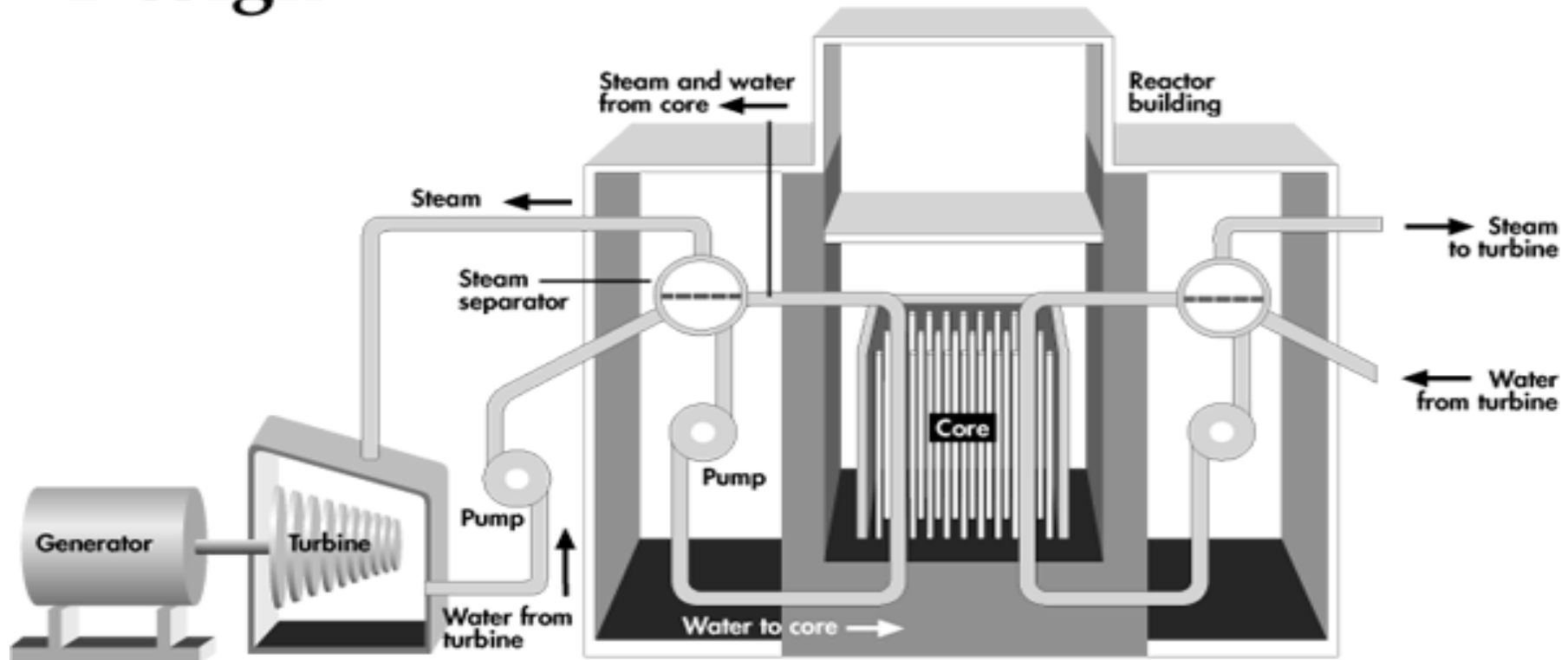
EJ z PWR w San Onofre: Niezawodna obudowa bezpieczeństwa.

W RBMK nie było obudowy bezpieczeństwa...

RBMK Reactor Design

Source: Nuclear Energy Institute

Niebezpieczne cechy reaktora RBMK

Wbudowana niestabilność, która po wzroście temperatury prowadzi do wzrostu mocy reaktora.

Błąd projektowy – wprowadzenie pręta regulacyjnego przejściowo zwiększało reaktywność.

Cechy te spowodowały bardzo szybki wzrost mocy do mocy wielokrotnie większej od dopuszczalnej. Paliwo reaktora musiało ulec przegrzaniu, uran stopił się i odparował, a produkty radioaktywne uwolniły się poza reaktor.

Dalsze **niebezpieczne** cechy reaktora RBMK

Układ awaryjnego chłodzenia rdzenia można było odłączyć – i operator to zrobił...

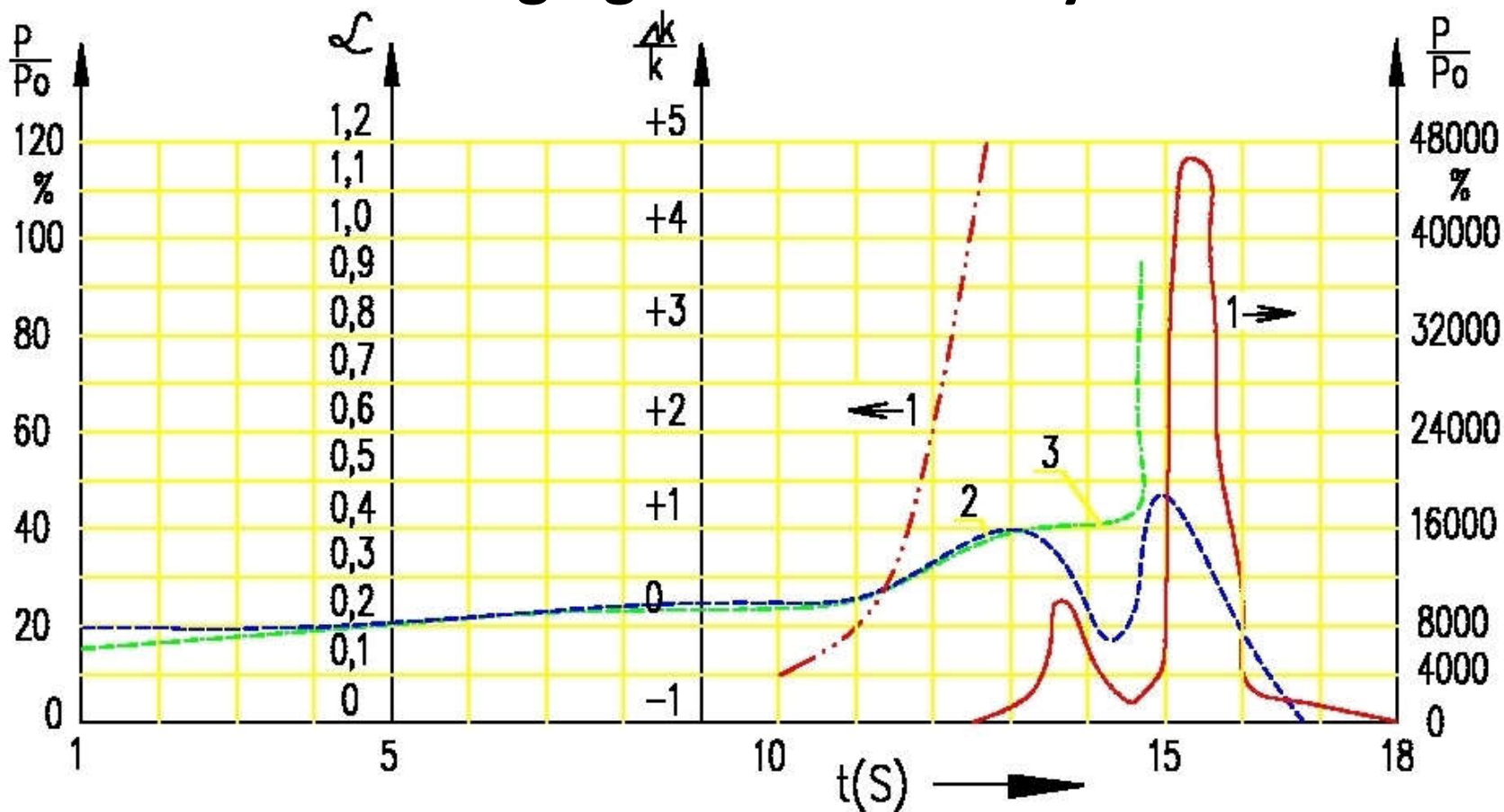
Sygnaly powodujące **zrzut prętów bezpieczeństwa można było wyłączyć** – i operator to zrobił ...

Praca z małą liczbą prętów bezpieczeństwa rdzeniu była **niebezpieczna** – ale nie napisano tego w raporcie bezpieczeństwa ...

Nie było kultury bezpieczeństwa – chęć osiągnięcia celu przed 1 maja wystarczyła by operator złamał przepisy bezpieczeństwa...

Dyspozytor sieci energetycznej utrzymał reaktor na mocy dla zaspokojenia potrzeb sieci mimo że **powodowało to zagrożenie**

Dodatni współczynnik reaktywności doprowadził do nagłego wzrostu mocy

1. Moc reaktora P/P_0 (w czasie od 10 do 13 s. wielkość mocy pokazuje skala na lewo, od 0 do 120% mocy nominalnej, po 13 s. skala na prawo, od 0 do 48 000% mocy nominalnej) 2. Reaktywność $\delta k/k$ 3. Objętościowa zawartość pary α

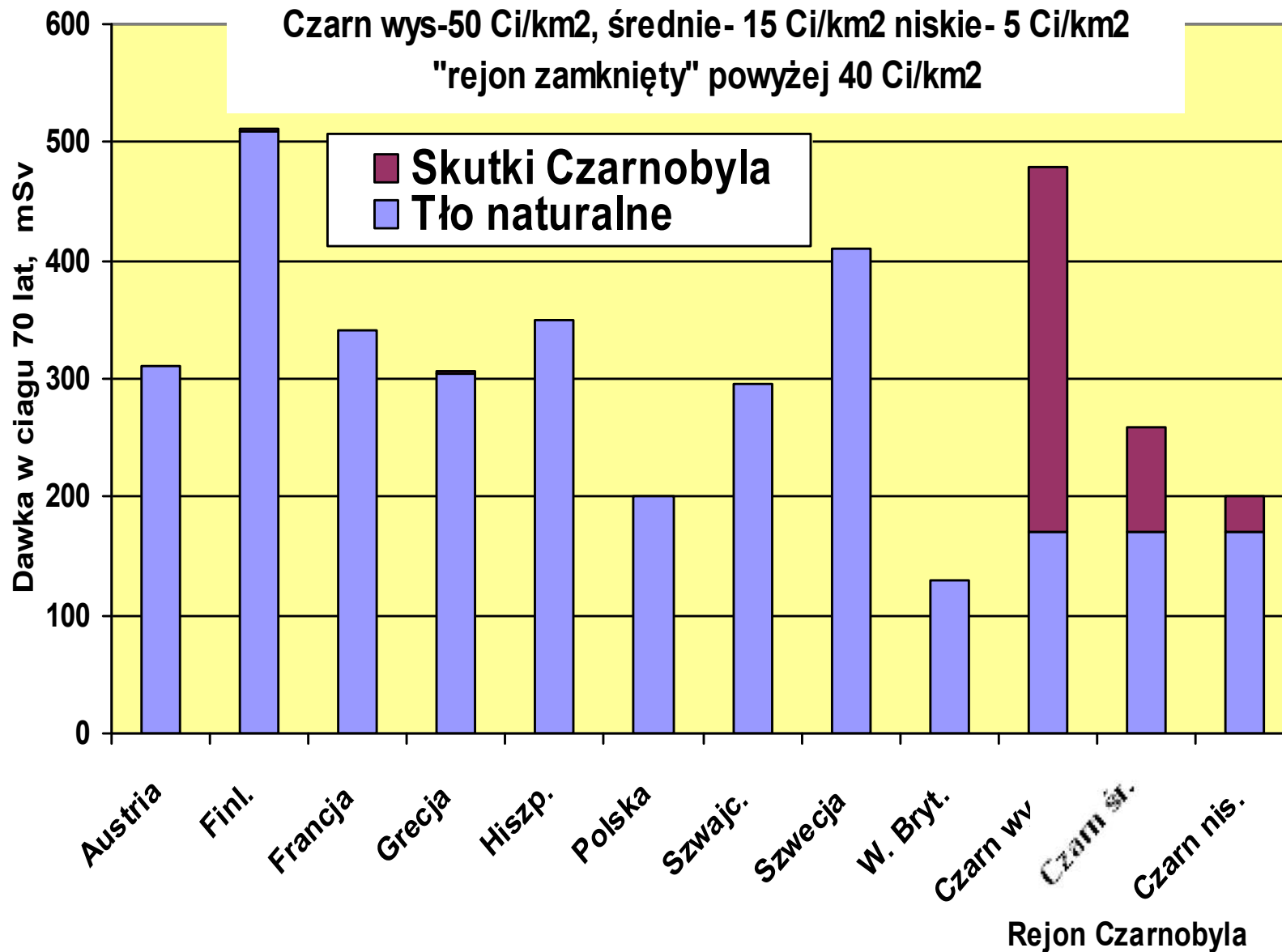
Figure 31. Radiation Hotspots Resulting From the Chornobyl' Nuclear Power Plant Accident

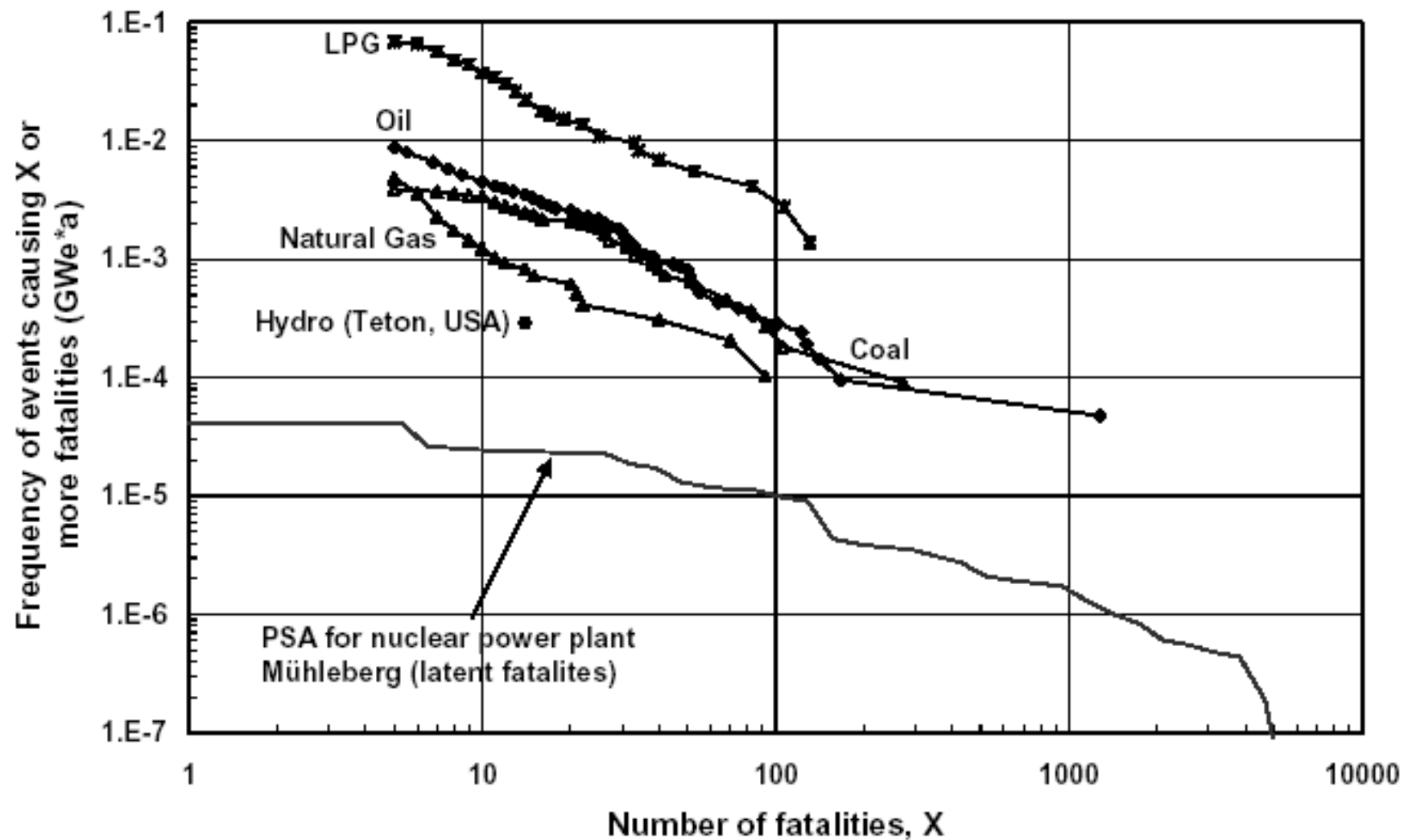

Dawki promieniowania w różnych rejonach Europy

Czarn wys-50 Ci/km², średnie- 15 Ci/km² niskie- 5 Ci/km²

"rejon zamknięty" powyżej 40 Ci/km²

Częstość awarii powodujących X lub więcej zgonów wg ocen probabilistycznych [·Hirschberg S. et al. Comparison of severe accident risks..., Symp. MAEA, 2001]

Wielkie trzęsienie ziemi i FUKUSHIMA

Trzęsienie ziemi i Tsunami

Skutki:

20000 zgonów

Kompletne zniszczenie prowincji

Przesunięcie poziome całej wyspy o 2 metry.

Zniszczenie 4 reaktorów

Reaktory nie spowodowały żadnego zgonu!

Skutki promieniowania:

Dawki efektywne dla dzieci **od 0,01 do 1,2 mSv łącznie- nie groźne.**

Wstrzymanie jedzenia zebranego na powierzchni **zaledwie kilku km²**

Nawet największe dawki (230 mSv) otrzymane przez pracowników elektrowni **nie są groźne dla zdrowia**, nie przekraczają dawek dopuszczalnych

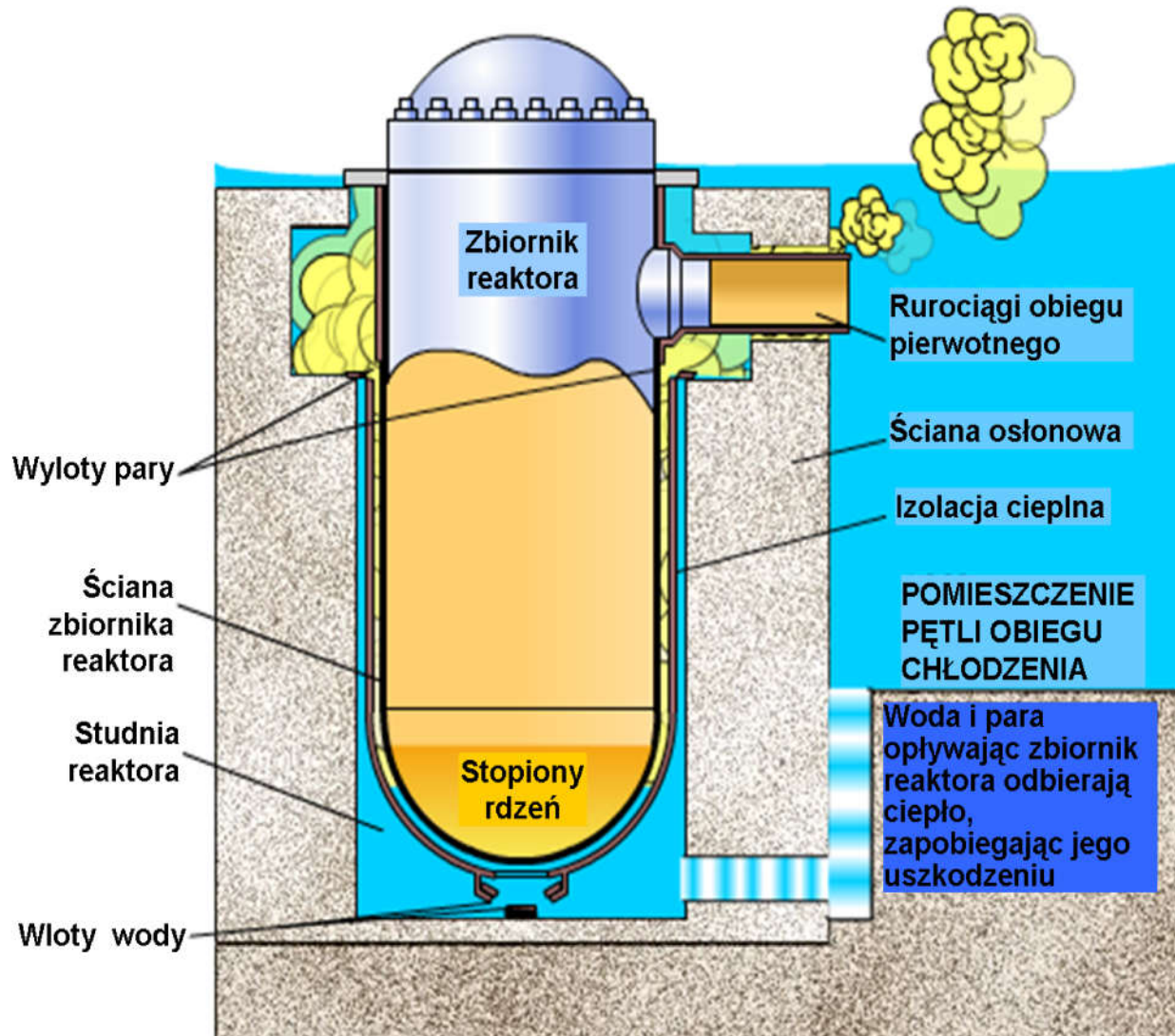
Wspólna cecha EJ III generacji- odporność na ciężkie awarie

- Po awariach w TMI-2 i w Czarnobylu zaprojektowano reaktory III generacji.
- Przy budowie EJ II generacji przyjmowano, że awarie zdarzające się niesłychanie rzadko – np. raz na 100 000 lat – można pominąć, bo powodują one małe ryzyko w porównaniu z wojnami czy kataklizmami naturalnymi.
- Natomiast przy projektowaniu EJ III generacji zakładamy, że mimo wszystkich środków bezpieczeństwa dojdzie jednak do takiej niesłychanie rzadkiej awarii – i wymagamy, by nawet wówczas reaktor nie powodował zagrożenia ludności.
- Promień strefy ograniczonego użytkowania wokoło reaktora EPR to 800 metrów – nie kilometrów, ale metrów. Okoliczni mieszkańcy są bezpieczni!

Jak zapewniana się bezpieczeństwo EJ w razie ciężkiej awarii ze stopieniem rdzenia?

- Różne rozwiązania w różnych reaktorach.
  - Chłodzenie stopionego rdzenia wewnątrz zbiornika reaktora poprzez **odbiór ciepła z zewnętrznej powierzchni zbiornika**. Rozwiązanie stosowane w Loviisa (440 MWe), AP600, AP1000 i proponowane dla koreańskiego PWR 1400 MWe.
Zaleta - utrzymanie zbiornika jako bariery ochronnej.
Wada- nadaje się tylko w ograniczonym zakresie mocy reaktora.
  - Chwytnacz stopionego rdzenia, chroniący płytę fundamentową obudowy. Rozwiązanie opracowane dla EPR, Przewidywane także do stosowania w ESBWR w nieco odmiennej formie. Zaleta- może być stosowane nawet przy bardzo dużej mocy reaktora.

W razie stopienia rdzenia – pasywne chłodzenie z zewnątrz w AP1000

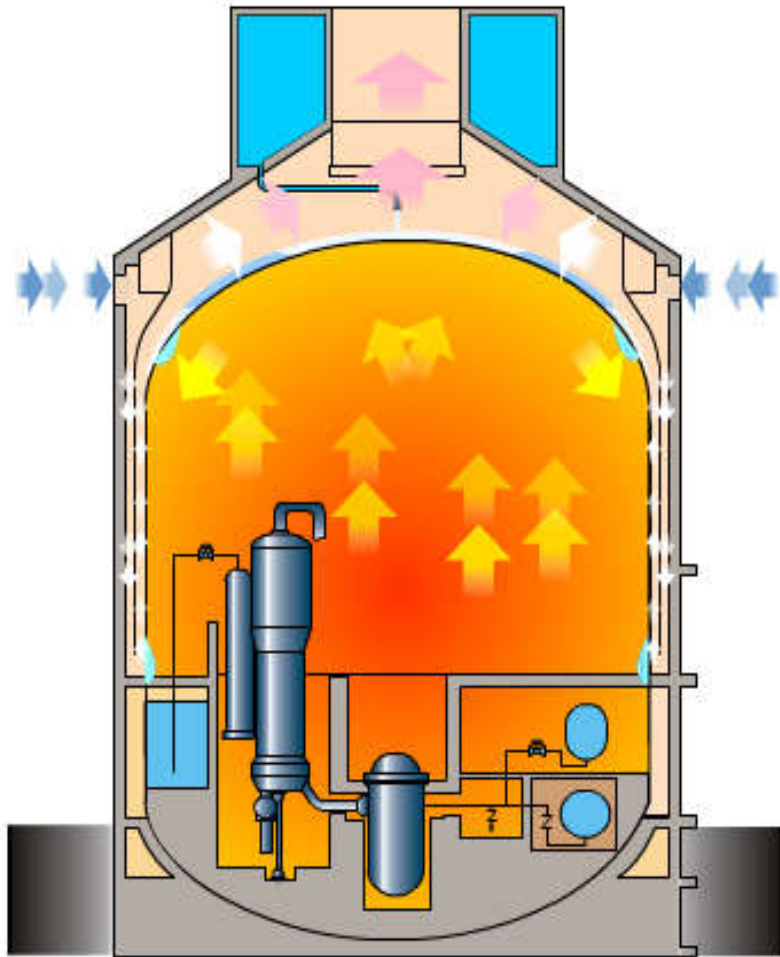
Woda z sąsiedniego basenu zalewa szyb reaktora.

Odbiera ciepło stopionego rdzenia poprzez zbiornik.

Produkty rozszczepienia pozostają w zbiorniku.

Nie ma zagrożenia radiologicznego.

AP1000 przez 3 dni nie potrzebuje energii elektrycznej do odbioru ciepła

Woda chłodząca zbiornik odparowuje, i skrapla się na wewnętrznej powierzchni stalowej obudowy bezpieczeństwa.

Najpierw ciepło odbiera woda spływająca w dół na zewnątrz stalowej obudowy

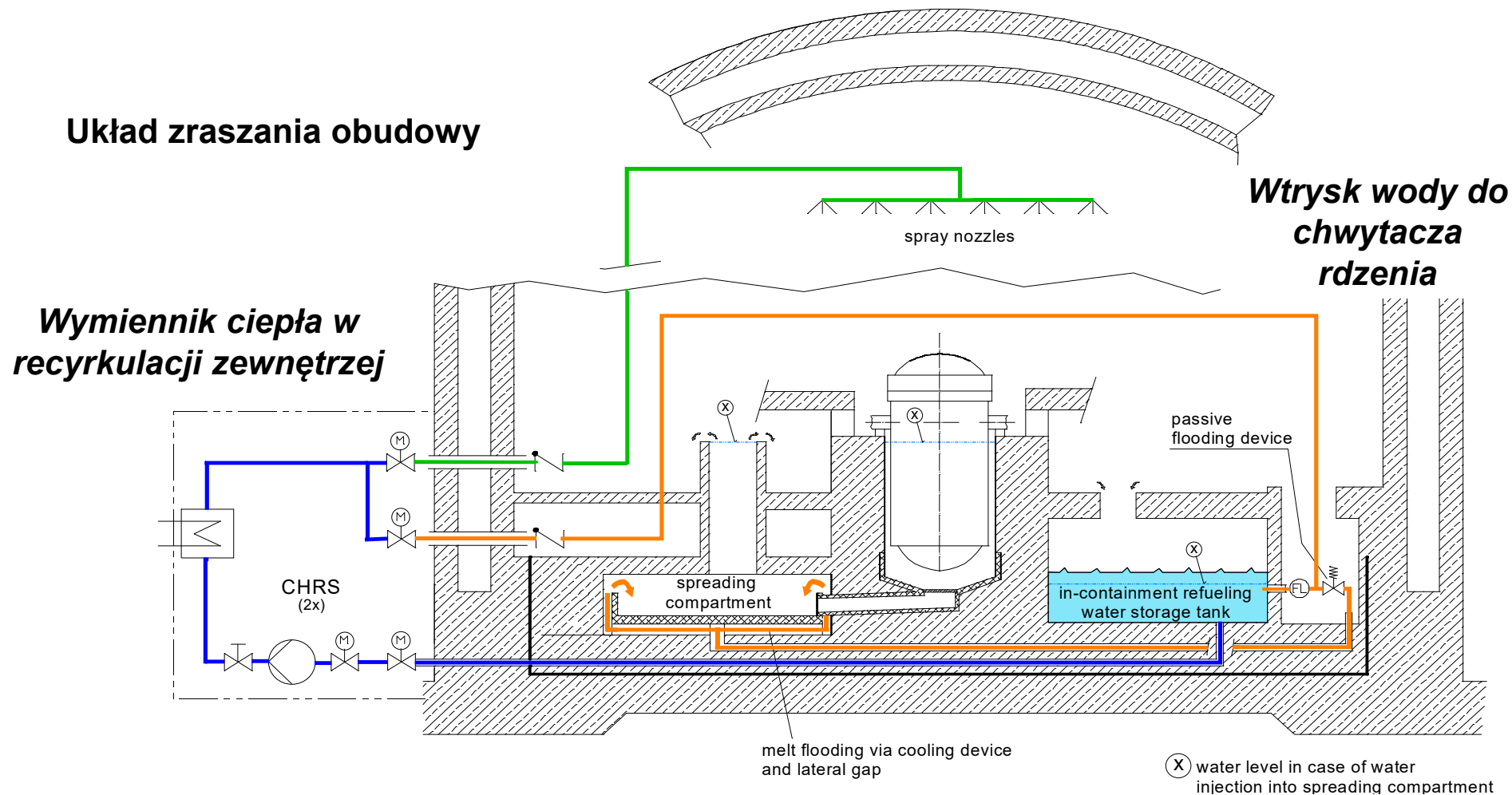
Potem ciepło odbiera powietrze w układzie konwekcji naturalnej

Nie potrzeba energii elektrycznej przez 72 godziny.

Wady – po 72 godzinach zasilanie elektryczne jednak jest potrzebne

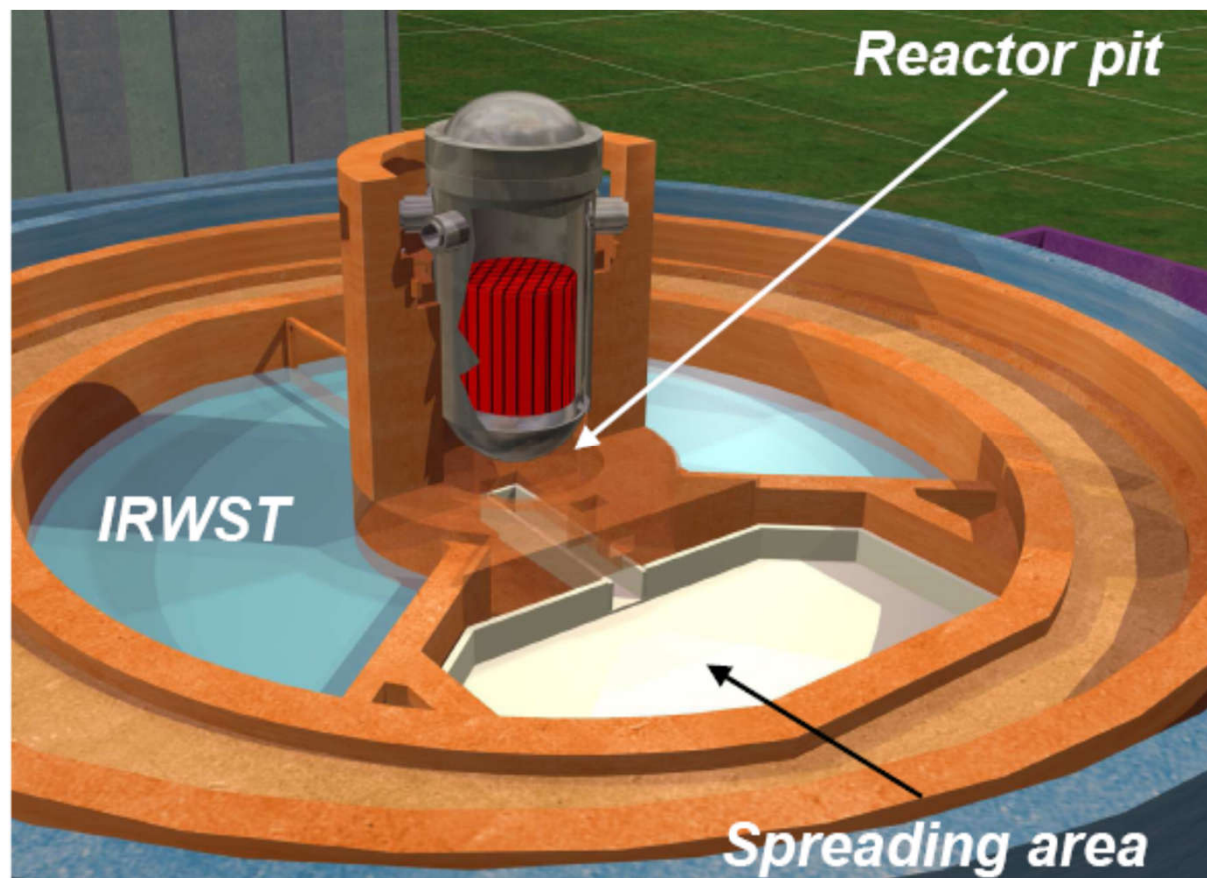
Obudowa pojedyncza- warstwa zewnętrzna nie daje szczelności.

Chłodzenie stopionego rdzenia i obudowy bezpieczeństwa EPR. Faza długoterminowa

Dwa rezerwowe podsystemy ze specjalnym ujściem ciepła
Elementy systemu położone poza obudową bezpieczeństwa znajdują się w
szczelnych pomieszczeniach osłonowych

Chwytnacz stopionego rdzenia w EPR

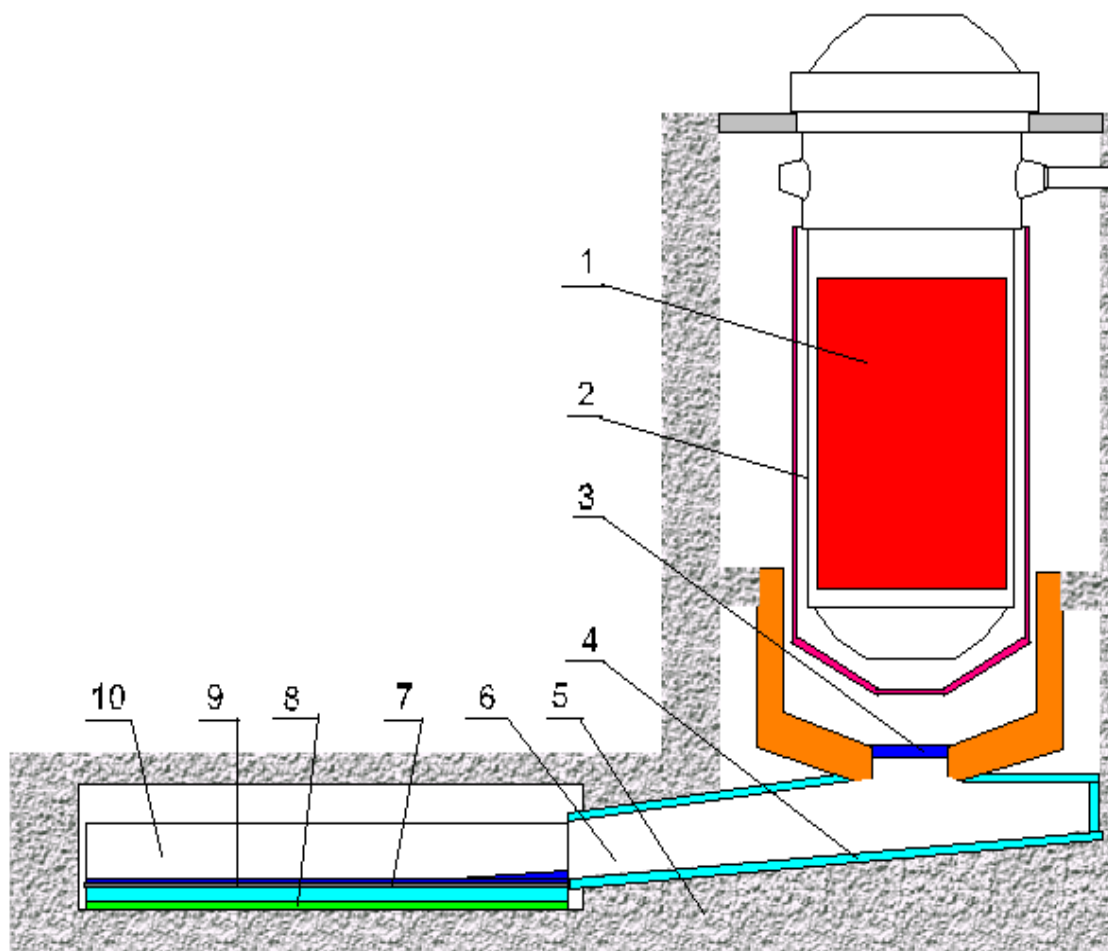

∅ Chwytnacz rdzenia chroni dno obudowy przed przepaleniem. Zapewnia stabilizację stopionego rdzenia bez dodatkowych działań.

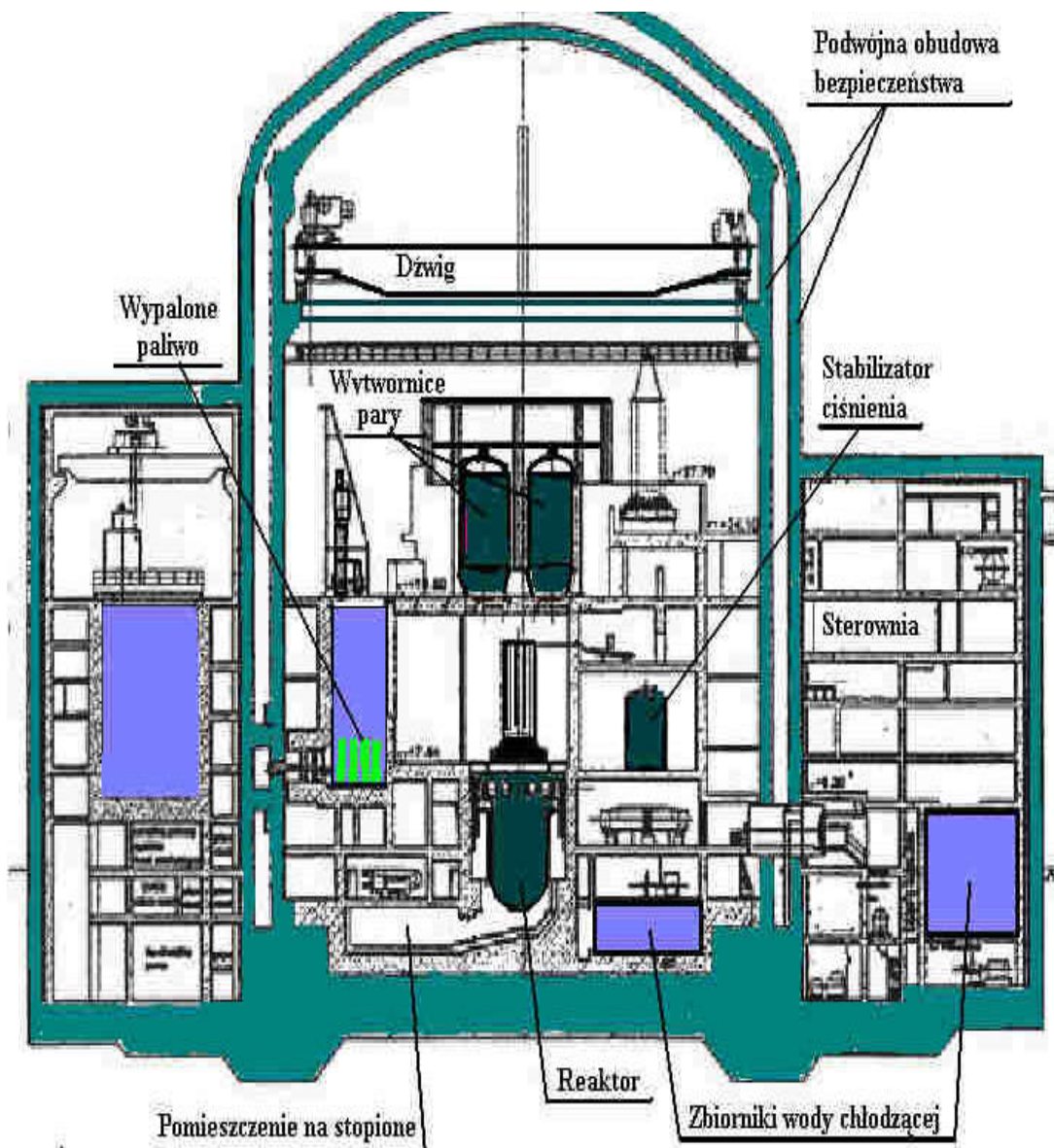
Obszar rozplýwu stopionego rdzenia jest suchy w chwili wypływu rdzenia ze zbiornika. Pod wpływem siły ciężkości stopiony rdzeń wypływa ze zbiornika, przepala zawory i rozplýwa się w chwytnaczu rdzenia. Dzięki małej szybkości wypływu nie dochodzi do eksplozji gazowej.

∅

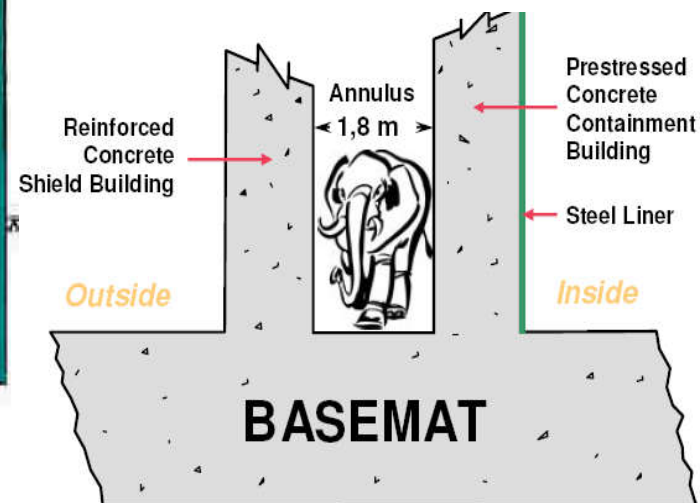
Układ chwytnicy stopionego rdzenia w EJ z EPR - sprawdzony, pewny

1) rdzeń reaktora, 2) zbiornik ciśnieniowy reaktora, 3) pokrywa przetwarzana przez rdzeń, 4) dno tunelu przelewowego, 5) beton fundamentów obudowy bezpieczeństwa, 6) tunel przelewowy, 7) materiał ogniotrwały ZrO_2 , 8) chłodzenie wodne chwytnicy, 9) warstwa powierzchniowa przeznaczona na wytopienie, 10) chwytnicz rdzenia - basen dla stopionego rdzenia.

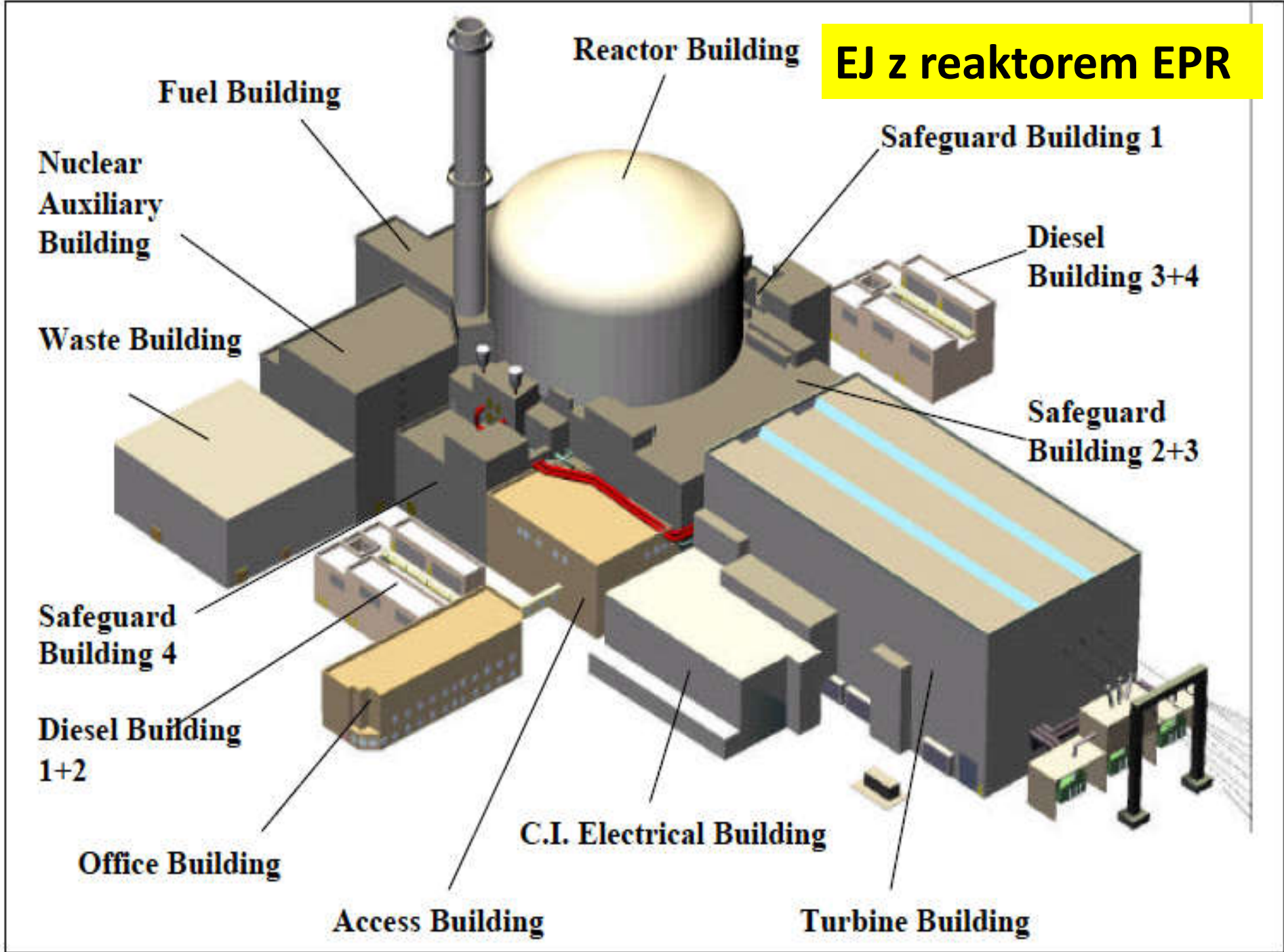
EPR odporny na awarie jądrowe i ataki z zewnątrz. Podwójna obudowa bezpieczeństwa, wzmocniona tak, że wytrzymuje nawet uderzenie samolotu Boeing 757

Reaktor EPR firmy AREVA- 1650 MWe, pełne bezpieczeństwo, spełnia wszystkie wymagania energetyki UE

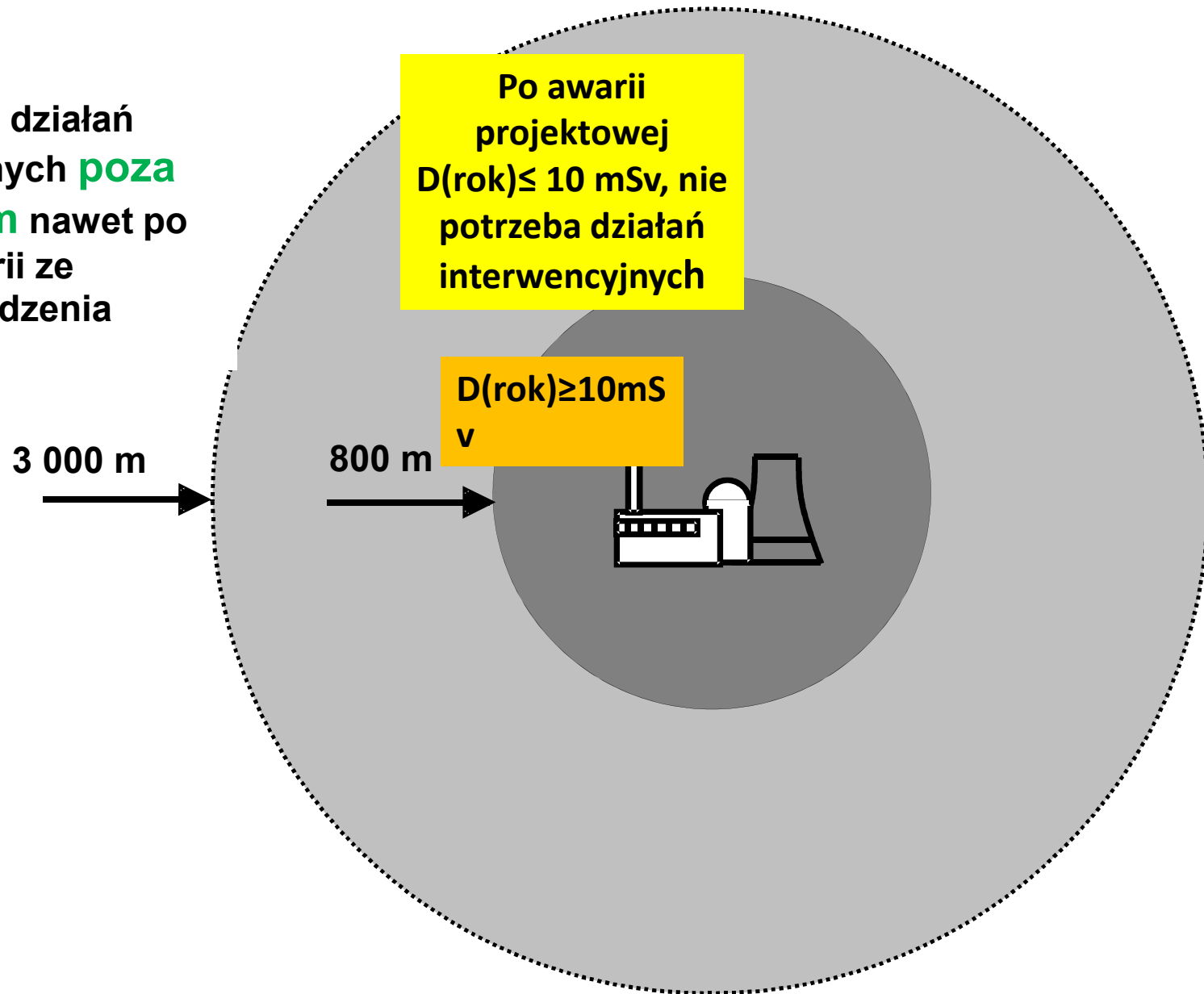

EJ z reaktorem EPR

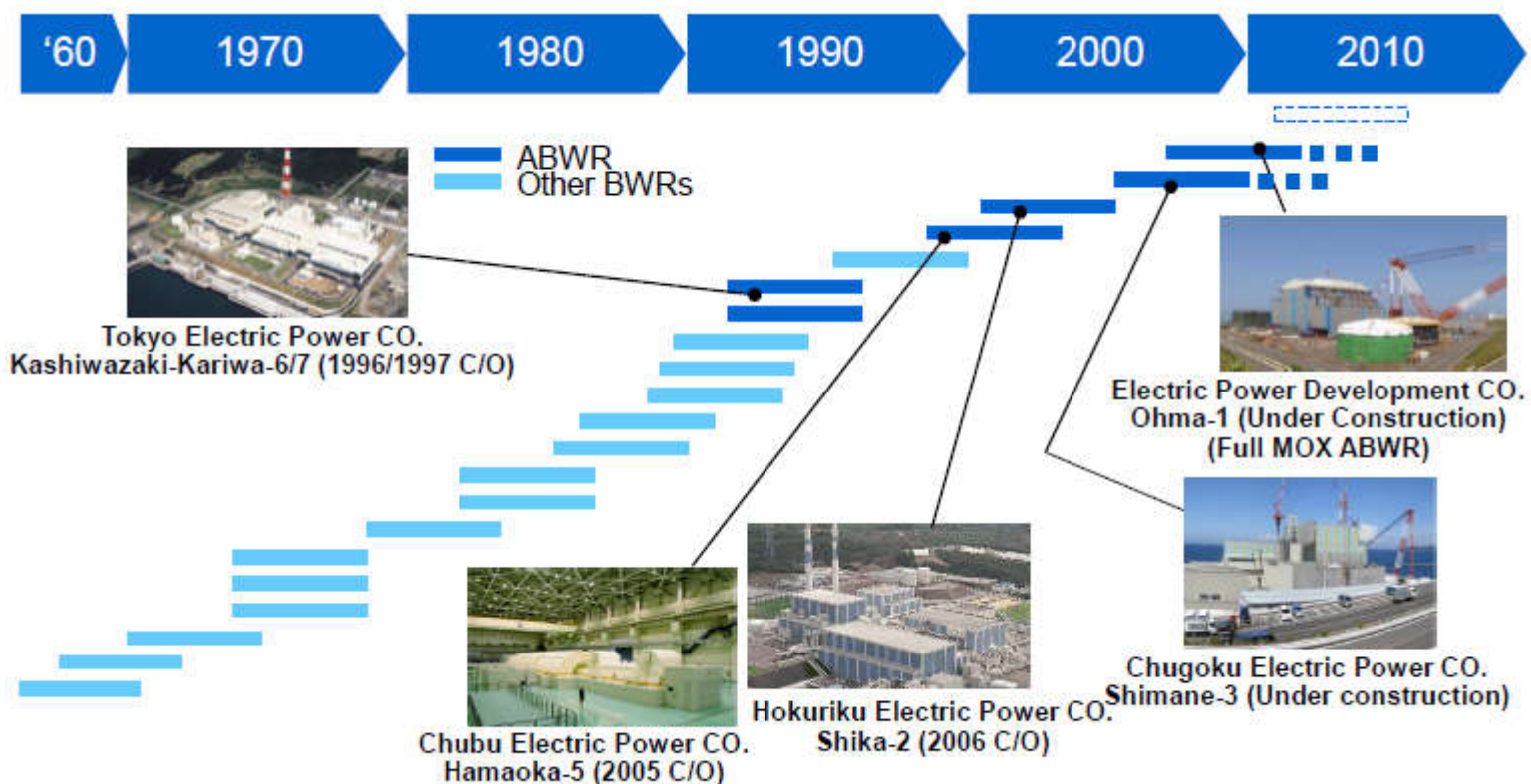

Dla reaktora III generacji, np. EPR

Nie potrzeba działań interwencyjnych **poza strefą 3 km** nawet po ciężkiej awarii ze stopieniem rdzenia

Podobny poziom bezpieczeństwa zapewniają reaktory ABWR

Pierwsze ABWR zaczęły pracę już w XX wieku. Szczyłą się
szybką budową i certyfikatami w Japonii, USA, i innych
krajach. Więcej danych w referatach GE-Hitachi.

Groźby Greenpeace'u – czy mamy obawiać się skutków wielkiej awarii w EJ?

W marcu 2014 r. GP opublikował specjalny raport, mający przestraszyć mieszkańców Wybrzeża, Gdyni, Gdańska, a nawet Warszawy, widmem możliwej awarii EJ i jej skutków.

Wobec tego, że **awarie ze stopieniem rdzenia** w EJ III generacji zdarzają się bardzo rzadko, około **raz na milion lat**, a i to **nie powodują zagrożeń poza obszarem ograniczonego użytkowania**, ekspertom Greenpeace'u taka awaria nie wystarczała. Dlatego w swoim opracowaniu, jako jedną z dwóch przyjęli awarię ze stopieniem rdzenia i utrzymaniem szczelności obudowy bezpieczeństwa, a jako drugą – **awarię z utratą obudowy bezpieczeństwa, co np. dla reaktora EPR może zdarzyć się raz na 300 milionów lat.**

Czy naprawdę powinniśmy bać się takich zagrożeń?

Porównanie uwolnień radioaktywnych ze stopienia rdzenia w EPR z okresem miliona lat

Wystarczy pomyśleć o dwóch wojnach światowych w ciągu ostatniego wieku, które spowodowały ogromne zniszczenia i dziesiątki milionów zabitych, by zagrożenia jądrowe ujrzeć we właściwej skali. Ale zaraz – uwolnienia mogące wystąpić w elektrowni jądrowej raz na milion lat NIE powodują żadnego zagrożenia zdrowotnego, NIE powodują zgonów, ani nawet ewakuacji ludności. A przecież od stu lat, z dwoma wojnami światowymi, do miliona lat jest bardzo długa droga.

Przed 30 tysiącami lat nie było jeszcze dzisiejszych ludzi homo sapiens, i wszystkie wędrówki ludów, powstanie cywilizacji egipskiej, greckiej, imperium rzymskiego i jego upadek, najazdy tatarskie i rzezie setek tysięcy ludzi zdarzyły się w tym czasie. A wcześniej – wcześniej mieliśmy w Europie epokę lodowcową, która przykryła wybrzeże, razem z terenami dzisiejszego Gdańska i Gdyni wielometrową warstwą lodu. A przecież wciąż mówimy o porównaniu z awarią reaktora, która NIE powoduje zgonów ani zagrożenia dalej niż około kilometra od reaktora.

W EPR awaria, którą straszy Greenpeace, zdarza się raz na... trzysta milionów lat!

A co działo się na Ziemi w ciągu takiego czasu?

W okresie około 17 milionów lat temu wypiętrzyły się Karpaty.

Około 65 milionów lat temu nastąpiła masowa zagłada gatunków włącznie z zagładą dinozaurów. Był to jeden z pięciu okresów największego wymierania zwierząt.

Wyginęły gatunki, które przedtem, w epoce kredy, królowały na Ziemi. Śmierć zbierała obfite żniwo.

Wymarły m.in. amonity, belemnity, mozazaury, plezjozaury, pterozauury.

Epoka kredy, jury, triasu – zmiany nie tylko gatunków, ale i kontynentów

Wcześniej – przed epoką kredy – były epoki jury i triasu, zapoczątkowane masową zagładą gatunków z okresu permskiego, która wystąpiła około 250 milionów lat temu. W okresie triasu nastąpiło pęknięcie ogromnego superkontynentu Pangea, z którego wydzieliły się Ameryka Północna i Południowa z jednej strony, a Europa i Afryka z drugiej. Cały Ocean Atlantycki powstał w tym czasie! W takiej skali czasu mierzy się częstość występowania znaczących uwolnień radioaktywnych z reaktora EPR.

A jeśli weźmiemy pod uwagę nie jeden reaktor, ale wszystkie 400 reaktorów jądrowych?

Wówczas częstość awarii ze stopieniem rdzenia wyniesie nie raz na milion, ale raz na 2,5 tysiąca lat, a więc raz na okres obejmujący wojny i wędrówki ludów od czasu bitwy pod Maratonem, poprzez podbój Persji przez Aleksandra Wielkiego, powstanie i upadek Rzymu, najazdy Hunów i Tatarów, najazdy niemieckie na Polskę, bitwę pod Grunwaldem, potop szwedzki, wojny tureckie, powstania w okresie porozbiorowym, I wojnę światową, II wojnę światową z milionami zabitych Polaków.

A w porównaniu z tymi straszliwymi milionami ofiar, skutki stopienia rdzenia w reaktorze np. EPR to zagrożenie w rejonie około 1 km – nie tysięcy kilometrów, ale 1 km, i to bez ofiar śmiertelnych.

A częstość awarii ze stopieniem rdzenia i zniszczeniem obudowy bezpieczeństwa dla całej populacji 400 reaktorów to raz na okres 750 tysięcy lat – dużo dłuższy niż okres istnienia rasy ludzkiej.

Statystyka wykazuje, że energetyka jądrowa jest najbezpieczniejsza (OECD 2010)

	Państwa OECD			Państwa poza OECD		
Źródło energii	Liczba wypadków	Liczba ofiar śmiertelnych	Liczba ofiar śmiertelnych na GWe/rok	Liczba wypadków	Liczba ofiar śmiertelnych	Liczba ofiar śmiertelnych na GWe/rok
Węgiel	75	2 259	0,157	1 044	18 017	0,597
Węgiel (Chiny 1994-99)				819	11 334	6,169
Węgiel (bez Chin)				102	4 831	0,597
Olej opałowy	165	3 713	0,132	232	16 505	0,897
Gaz ziemny	90	1 043	0,085	45	1 000	0,111
LPG	59	1 905	1,957	46	2 016	14,896
Hydroenergetyka	1	14	0,003	10	29 924	10,285
Energetyka jądrowa	0	0	0	1	31*	0,048
łącznie	390	8 934		1 480	72 324	

Statystyka wypadkowości i liczba ofiar katastrof sektora energetycznego w latach 1969-2000.

Dziękuję za uwagę

Tłumy na plaży koło EJ Vandellos w Hiszpanii,